

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Bakalářská práce

Regionální analýza podnikatelské aktivity v Česku

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Pavel Csank
Praha 2007

Linda Spannauerová

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně, pod vedením školitele Pavla Csanka, a že jsem všechny použité prameny řádně citovala. Jsem si vědoma toho, že případné využití výsledků získaných v této práci mimo Univerzitu Karlovu v Praze je možné pouze po písemném souhlasu této univerzity.

V Praze dne 27. srpna 2007

Yinda Ypanbarov
.....

OBSAH

<i>Seznam použitých zkratk</i>	4
1 Úvod, cíle práce a hypotézy.....	5
2 Teoretická část.....	7
2.1 Role MSP v ekonomice státu	
2.2 Státní podpora MSP	
2.3 Vztah mezi MSP a regionálním rozvojem	
2.3.1 Teorie výrobních okrsků a teorie flexibilní specializace	
2.4 Výhody a nevýhody MSP	
2.5 Vznik a růst firem	
3 Metodologie.....	13
3.1 Zdroje dat	
3.2 Geografické vymezení	
3.2.1 Periferní oblasti	
3.2.2 Metropolitní a nemetropolitní regiony	
4 Praktická část.....	15
4.1 Regionální rozdíly a regionální politika po roce 1989	
4.2 Současný regionální obraz Česka	
4.2.1 Fyzické osoby – podnikatelé	
4.2.2 Výnosy daní z příjmu	
4.2.3 Shrnutí	
4.3 Vývoj regionálního obrazu Česka	
4.3.1 Fyzické osoby – podnikatelé	
4.3.2 Výnosy daní z příjmu	
4.4 Metropolitní a nemetropolitní regiony	
4.5 Periferní oblasti	
4.6 Postavení krajských měst	
5 Závěry.....	31
<i>Přílohy</i>	32
<i>Seznam použité literatury</i>	35

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČEB Česká exportní banka

ČMZRB Českomoravská záruční a rozvojová banka

DPH daň z přidané hodnoty

EGAP Exportní garanční a pojišťovací společnost

ERDF European Regional Development Fund

EU Evropská unie

FOP fyzické osoby – podnikatelé

HDP hrubý domácí produkt

MPO Ministerstvo průmyslu a obchodu

MR metropolitní region

MSP malé a střední podniky

NRP Národní rozvojový plán

OECD Organisation for Economic Cooperation and Development

OP operační program

SROP Společný regionální operační program

1 Úvod, cíle práce a hypotézy

Příliv přímých zahraničních investic do české ekonomiky v posledních letech už nedosahuje takových rozměrů jako v 90. letech a dá se očekávat, že spolu s růstem vstupních nákladů bude i nadále klesat zájem velkých investorů optimalizujících výrobní náklady. Z tohoto faktu vyplývá relativní růst významu malých a středních podniků (vymezení MSP viz Příloha 1). Předmětem studia této práce je dílčí složka skupiny MSP. Konkrétně se jedná o fyzické osoby – podnikatele (vymezení FOP viz Příloha 2) registrované k platbě DPH. Tento soubor je tvořen především drobnými podnikateli.

Malé a střední podniky jsou důležitou částí každé vyspělé ekonomiky. Tvorbou pracovních míst působí jako faktor sociální stability a ekonomického rozvoje, dále ve vytváření konkurenčního prostředí na trhu, které je velmi důležité pro integraci do evropských struktur. Flexibilita v porovnání s velkými firmami je také předností drobných podniků. Tyto ekonomické subjekty v porovnání s velkými firmami na druhou stranu patří mezi zranitelnější a tím i více závislé na státní podpoře. Nedostatečná podpora MSP ve venkovských oblastech, kde tito podnikatelé působí jako stabilizující prvek v oblasti zaměstnanosti, a nedostatečná úroveň technologické základny MSP jsou v Národním rozvojovém plánu pro programovací období 2007-2013 definovány mezi hlavními problémy v oblasti rozvoje podnikání.

Tato práce se zabývá regionální diferenciací podnikatelské aktivity v Česku. Cílem je popsat a analyzovat regionální rozdíly v míře podnikatelské aktivity a v úspěšnosti podnikání obecně na úrovni krajů a okresů. Zaměřuji se také na komparaci metropolitních versus nemetropolitních regionů. Studie také srovnává míru podnikatelské aktivity v periferních oblastech v porovnání s ostatními regiony. Důraz je kladen také na postavení Jihočeského kraje v rámci ostatních krajů Česka, dále pak na postavení Českých Budějovic v rámci ostatních metropolitních regionů. Analyzuji jak současnou situaci, tak i vývoj těchto regionálních rozdílů. Tato práce si neklade za cíl studovat a hodnotit aktivitu a neaktivitu jednotlivých ekonomických subjektů, ale jejich stav podle dostupných zdrojů (viz níže v sekci Metodologie).

Hypotézy jsou následující:

- metropolitní regiony budou vykazovat vyšší míru podnikatelské aktivity v porovnání s nemetropolitními

Předpokládám, že vytvářením příhodnějšího podnikatelského klima v důsledku aglomeračních výhod, které se v metropolitních regionech koncentrují a kumulují, bude motivace a tím i aktivita podnikatelů ve velkých městech a jejich zázemí vyšší. Intenzita podnikatelské aktivity je v konfrontaci s dostupnými daty hodnocena pomocí počtu fyzických osob – podnikatelů registrovaných k platbě DPH a také podle výnosu daní z příjmu FOP.

- v metropolitních regionech bude docházet k rostoucí koncentraci MSP v čase

V otázce růstu resp. poklesu regionální diferenciace jsou diskutovány různé diferenciační a nivelizační mechanismy, které zde hrají roli. Aglomerační výhody a jejich kumulace směřuje k divergenci a na druhou stranu nivelizační proces geografické difúze směřuje ke konvergenci. Tato hypotéza předpokládá kumulaci aglomeračních výhod za převažující.

- periferní oblasti budou vykazovat vyšší míru podnikatelské aktivity v porovnání s ostatními nemetropolitními okresy Česka

Ekonomicky periferní oblasti v Česku vymezené pro tuto studii jsou charakterizovány mj. absencí velkých firem, tím potažmo menší nabídkou pracovních příležitostí, a vyšší mírou nezaměstnanosti. Tyto dva důvody jsou push-faktory motivující potenciální podnikatele k založení vlastní firmy a tím přispívají k vyšší podnikatelské aktivitě v periferních oblastech.

- bude docházet k absolutnímu i relativnímu zlepšení v:

- postavení Jihočeského kraje v rámci dalších krajů Česka

Jihočeský kraj byl v období komunismu v porovnání s dalšími kraji Česka šetrněji industrializován, resp. nenesl si do vzniku tržní ekonomiky u nás výraznější devastaci životního prostředí a má dodnes dobrou image. Výhodou je také jeho poloha – hraničí s Dolním Bavorskem a Horními a Dolními Rakousy. Předpokládám tedy, že bude rychle reagovat na ekonomické změny v zemi (od počátku 90. let bude podnikatelská aktivita na vysoké úrovni) a své velmi dobré postavení mezi dalšími kraji si až do konce sledovaného období udrží.

- postavení Českobudějovického MR v rámci dalších metropolitních regionů

Město České Budějovice se svým širším zázemím si velmi úspěšně drží svůj rozlohou velký kraj (když srovnáme populační velikost Českých Budějovic a rozlohu Jihočeského kraje). Z tohoto předpokladu vychází moje poslední hypotéza o dobrém výchozím postavení okresu České Budějovice a o jeho úspěšném vývoji v porovnání s ostatními metropolitními centry.

2 Teoretická část

2.1 Role MSP v ekonomice státu

Malé a střední podniky v Česku hrají bezesporu důležitou roli, ale nedá se říci, že by ekonomika státu na malém a středním podnikání stála. Důležité je podotknout, že soubor malých a středních podniků je extrémně variabilní, od dynamicky rostoucích malých firem až po neaktivní živnostníky, kteří svou živnost vykonávají jako příležitostné druhé nebo třetí zaměstnání. Jak už bylo řečeno, tato analýza se soustřeďuje na FOP registrované k platbě DPH. Podíl MSP na HDP státu a stejně tak i vývoz je zhruba třetinový. Na druhou stranu role v zaměstnanosti je mnohem vyšší – malé a střední podniky zaměstnávají zhruba 60 % pracovních sil a vytvářejí přes polovinu přidané hodnoty. Všechny tyto podíly jsou v posledních deseti letech poměrně stabilní. Velký růst je ale pozorován v podílu MPS na investicích, obzvláště od ekonomické krize na přelomu tisíciletí (MPO, 2006a). Dá se tedy říci, že v porovnání s velkými společnostmi a nadnárodními korporacemi jsou tyto subjekty méně zásadní na objemu ekonomiky ve smyslu výše zisku, hrají ale významnou roli jako stabilizující prvek v zaměstnanosti.

2.2 Státní podpora MSP

„Na vytváření podnikatelského prostředí se podílejí zejména státní orgány reprezentované zákonodárnými sbory a ministerstvy a jim na roveň postavenými orgány státní správy, státem zřízené nebo státem podporované instituce a agentury, soudy a orgány veřejné samosprávy včetně dalších soukromých subjektů působících v této oblasti“ (MPO, 2006b).

Na podporu podnikatelských záměrů malých a středních podnikatelů byly v roce 2005 z prostředků státního rozpočtu poskytovány (MPO, 2006b):

- záruky za bankovní úvěry, za leasing a návrhy na účast v obchodní veřejné soutěži
- příspěvky na úhradu úroků z bankovních úvěrů
- úvěry se sníženou úrokovou sazbou
- příspěvky a dotace

Státní podporu zprostředkovávají tři ministerstva: Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo pro místní rozvoj a částečně i Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Aktuální podpora malých a středních podniků v Česku zprostředkovávaná Ministerstvem průmyslu a obchodu je dvojího druhu, respektive z dvojích zdrojů. V roce 2005 bylo samotným ministerstvem (tedy ze státního rozpočtu) poskytnuto 3344 mil. Kč, ze zdrojů EU to bylo 622 mil. Kč ze strukturálních fondů (konkrétně OP Průmysl a podnikání) a necelých 130 mil. Kč z programu Phare (MPO, 2006b). Národní programy podpory MSP na rok 2007 „jsou zaměřeny na podporu podnikatelů formou záruk za bankovní úvěry pro malé a střední podnikatele a bezúročných úvěrů pro začínající podnikatele na území hlavního města Prahy a dále příspěvků a dotací pro podnikatele na celém území České republiky.“ (MPO, 2006b) Jedná se o pět samostatných programů – TRH, CERTIFIKACE, DESIGN, ALIANCE

a VÝVOJ. Druhou variantou, kde malý či střední podnikatel může získat podporu, je ze strukturálních fondů EU, konkrétně z OP Průmysl a Inovace, který je zařazen pod cíl Konvergence a financován z ERDF.

V rámci podpory MPO také fungují po celém území Česka od roku 2003 Informační místa pro podnikatele. Projekt je zaštiťován Hospodářskou komorou České republiky. Kromě jiného by v nich měli podnikatelé získat informace právě o možnostech podpory z výše zmíněných programů. Mezi další bezplatné služby patří informace o legislativě, nabídka různých vzdělávacích programů, poradenství v oblasti právní, ekonomické a marketingové apod. Finanční dotace ze státního rozpočtu na provoz a rozvoj těchto center je ale nedostačující (Beran a Frková, 2003).

Ministerstvo pro místní rozvoj poskytlo nejvíce financí z veřejných zdrojů v rámci SROP a to na přímou podporu MSP v problémových regionech Česka. Další finance byly získány z grantového schématu Podpora nadregionální infrastruktury cestovního ruchu, taktéž v rámci SROP.

Cílem Ministerstva práce a sociálních věcí je řešení problémů nezaměstnanosti. Na aktivní politiku zaměstnanosti, která je nepřímou podporou podnikání, bylo v roce 2005 vyčerpáno 2390 mil. Kč.

Legislativně je podpora malého a středního podnikání ošetřena od 11. ledna 2002 zákonem 47/2002 Sb. Na základě téhož zákona byla zřízena Agentura na podporu podnikání a investic CzechInvest, podřízená Ministerstvu Průmyslu a Obchodu. Kromě CzechInvestu a informačních center pro podnikatele existují i další specializované instituce na podporu podnikání – CzechTrade, ČMZRB, Design centrum ČR, ČEB a EGAP.

2.3 Vztah mezi MSP a regionálním rozvojem

Názory na roli malého a středního podnikání v ekonomice státu se různí. Někteří autoři těmto podnikatelským subjektům přikládají nepostradatelný význam (Birch, 1979), jiní naopak tvrdí, že je jejich role marginální. David L. Birch svoji kontroverzní studii „The Job Generation Process“ ovlivnil celou další generaci autorů. I přesto, že roli MPS v dnešním pohledu přecenil (Storey, 1987), jeho práce měla velký význam právě tím, že se touto problematikou začala vědecká sféra více zajímat. Hlavním tématem této práce byl vztah malého podnikání se vznikem nových pracovních míst, tedy role MPS a zaměstnanosti v širším kontextu. V 80. letech byla otázka role MSP oživena v souvislosti s ekonomickými klastry, podle některých autorů se stala dokonce centrálním tématem regionálního rozvoje (Eraydın, 2003). V 90. letech přešla pozornost na roli měkkých faktorů v institucionálních teoriích a vzrůstající důraz na učení a inovace.

Stejně jako je kontroverzní pohled na roli malého a středního podnikání mezi jednotlivými autory, různí se samozřejmě i v jednotlivých teoriích regionálního rozvoje. V této práci jsou diskutovány dvě, které nějakým způsobem zdůrazňují úlohu malého a středního podnikání. Jsou to teorie výrobních okrsků a s ní spojená teorie flexibilní specializace.

2.3.1 Teorie výrobních okrsků a teorie flexibilní specializace

Teorie výrobních okrsků má svůj původ v Itálii nejen kvůli původu svých autorů (Bagnasco, Becattini a Brusco), ale i kvůli lokalizaci. Tito tři Italové hledali odpověď na otázku, proč se část Itálie vyvíjí mnohem lépe. Původní dualizace Itálie na vyspělý sever, který byl založen na velkých úspěšných podnicích, a zaostalý jih s malými a nekonkurenceschopnými firmami byla narušena a Bagnasco definuje tzv. třetí Itálii, která v období po druhé světové válce zaznamenávala velký ekonomický růst. Regionálně do ní spadají severní regiony jako Emilia-Romagna, Veneto a Toskánsko a je specifická tím, že ekonomiku zde pozvedají především velmi úzce specializované malé firmy. Tyto firmy jsou propojené a mezi sebou závislé, protože se společně podílejí na jednotlivých produktech (úspor z rozsahu dosahují právě svou specializací). To předpokládá vysokou míru důvěry, kterou jednotliví podnikatelé byli schopni vynaložit. Vysoká míra religiozity a s tím spojené uznávání tradičních hodnot byly faktory, které dále přispívaly k pocitu sounáležitosti a pospolitosti místních komunit. Nezbytným faktorem k dosažení úspěchu těchto firem je vysoce kvalifikované poradenství (důležité je především v oblastech exportu produktů). Dalším zvýhodněním, které tyto výrobní okrsky měly, bylo společné získávání půjček od bank. Jak je diskutováno v další kapitole, jedna z hlavních nevýhod MSP jsou těžko dosažitelné vnější úspory. Výrobní okrsky třetí Itálie si v tomto bodě pomohli opět společně a půjčily si úvěr, resp. jedna větší firma si zařídila velký úvěr a z něj pak čerpalo několik menších firem (tím bylo dosaženo nižších úrokových sazeb a taktéž pouze samotná byrokracie získávání úvěru byla absolvována pouze jednou). Hlavním bodem kritiky této teorie byla polarizace trhu práce na dva segmenty – elitu a pomocnou pracovní sílu, která byla elitou vykořisťována (kritika především ze strany marxistů).

Teorie flexibilní specializace je v podstatě snahou aplikovat teorii výrobních okrsků do jiných regionů než specifické třetí Itálie. O rozšíření této lokální teorie a vyvolání debaty o její aplikaci i do jiných regionů se zasloužil Michael Pioreho a Charlese Sabela ve svých pracích z let 1983, 1984. Několik regionů se dá říci, že se některými vlastnostmi třetí Itálie přibližují. Důraz je v nich především kladen na vznik hustých vazeb mezi firmami, které jsou založeny na důvěře a spolupráci (i například v otázce inovací).

2.4 Výhody a nevýhody MSP

Podnikatelé hospodařící na vlastní jméno a na vlastní účet jsou specifickými subjekty v ekonomice. Je nutné pochopit, že nejsou zmenšenou, případně málo úspěšnou velkou firmou. Strategie podnikání, zaměření ve výrobě a další charakteristiky s nimi spojené vytvářejí z těchto subjektů velmi variabilní soubor, o jehož generalizaci a popsání hlavních výhod resp. nevýhod se v této kapitole pokusím.

Úzce specializované zaměření ve výrobě může být v některých situacích výhodou, v jiných být spíše znevýhodněním. Podnikatel řídicí malý nebo středně velký podnik může vykazovat větší míru zisku než velké firmy a to bez zaměstnávání nových pracovních sil, pokud je na trhu na zboží, které vyrábí, velká poptávka. Vysoká specializace je ale také jednou z možných příčin vyšší zranitelnosti malých a středních podniků. Stačí aby na lokální trh, na

kterém daná firma operuje, vstoupil jiný podnikatelský subjekt, který nabízí stejný produkt, nebo výrazně vzrostla cena z některých vstupů do výroby nebo jakákoli jiná malá změna, která může mít na malou citlivou firmu velký dopad.

Další vlastností, proč jsou tyto podniky mnohem více zranitelnější než velké, je absence rezerv pro překonávání hospodářských krizí nebo krizí v podnikání a odbytu výrobků samotné firmy. Omezené kapitálové zdroje dávají prostor velkým firmám touto metodou zlikvidovat konkurenci na trhu, na kterém operují. Velká firma na trhu nasadí a udržuje podprůměrné ceny, které si menší firmy nemohou delší dobu dovolit, aby se jim produkce finančně stále vyplatila, a v této době čerpá ze svých finančních rezerv, dokud malý podnik neztratí všechny zákazníky a nezkrachuje. V Česku na konci 90. let byl příkladem podnik Toma a.s. a „vítězná“ nadnárodní korporace Coca-Cola.

Posledním faktorem, který vytváří podmínky pro větší zranitelnost drobných podnikatelů, je komplikovanost získávání bankovních úvěrů resp. vyšší úrokové sazby než podniky velké. Malé firmy ve státech OECD platí v průměru o 2 % vyšší míru úrokové sazby na své finance než větší firmy (Storey, 1995). Tento fakt je v podstatě začarovaným kruhem, protože banky nechtějí půjčovat firmám právě především z důvodu jejich vysoké zranitelnosti a zároveň firmy jsou zranitelnější mj. z důvodu těžko dosažitelných finančních zdrojů. Baas a Schrooten (2006) ve své studii argumentují, že nedostatek spolehlivých, veřejně publikovaných informací o jednotlivých firmách je stále hlavní překážkou, proč banky dávají těmto podnikům vyšší úrokové sazby na jejich splátky.

Způsob získávání a využívání informací je stále více rozhodující o úspěšnosti jednotlivého podnikatele ve stále se měnícím prostředí. Další nevýhodou, které musí FOP čelit, je obtížná dostupnost informací. Obzvláště v období vzniku a startování chodu firmy jsou odborné informace pro začínající podnikatele velmi cenné. Pokud nemají sociální kapitál, který podniká ve stejném oboru, jsou odkázáni na poradenská centra zřízená státem, proto výše diskutované vysoce kvalifikované poradenství by mělo patřit mezi hlavní služby, které tyto instituce poskytují. Malecki a Poehling (1999) ve svém výzkumu lokalizovaném na jižní Floridu vymezují dvě velké skupiny malých podniků podle způsobu získávání informací. První skupinou jsou tzv. extroverti, kteří získávají informace spíše z vnějších zdrojů a snaží se o jistou periodicitu v této informovanosti. Naopak introverti jsou v provnání s předchozí skupinou ve výrazné nevýhodě, co se týká pravidelného zdroje informací, ale pokud přijde krize, jsou ochotni a schopni pustit se do rozsáhlého pátrání po informacích specificky zaměřených právě na původ oné krize. Dále autoři diskutují, že zdrojem dat jsou většinou tři typy aktérů: zákazníci (většinou v otázkách konkurenceschopnosti mezi dalšími firmami), vládní instituce (v regulačních opatřeních jako vyhlášky o ochraně životního prostředí, bezpečnost práce apod.) a nejvšestranějším zdrojem informací je síť dalších firem. Poslední jmenovaný informační zdroj také diskutuje Julien (1995) a jeho důležitost zdůvodňuje tím, že podnikatelé spojuje určitý druh sounáležitosti, protože všichni jednotlivě čelí podobným problémům.

Mezi výhody malých firem rozhodně patří jejich pružná reakce na změny na trhu. Strategie nadnárodních korporací a velkých firem jsou plánovány na několik let až desítek let dopředu. Jejich vstupní suroviny jsou často nakupovány s velkým předstihem a prosazení nějaké velké změny prochází mnohem složitějším procesem než ve firmě malé, kde se často rozhoduje jeden jediný podnikatel. Právě flexibilita a možnost rychlého rozhodování patří mezi hlavní výhody malého a středního podnikání.

Často bývá malým firmám také přisuzován velký podíl na inovacích a výzkumech. MSP bývají spíše místem vzniku nových nápadů a kreativního řešení problémů než výzkumným vědeckým centrem. Learning-by-doing je nejčastější způsob získávání informací a zkušeností. Malé firmy často ani nemají finanční prostředky na formální výzkum (Antonelli a Calderini, 1999).

Co je také diskutovanou vlastností těchto ekonomických subjektů je jejich schopnost tvorby nových pracovních míst respektive schopnost absorbování uvolněné pracovní síly. David L. Birch v této otázce mluví velmi radikálně ve své práci z roku 1987. O dva roky později ve svém článku Change, Innovation and Job Creation cituje závěry výzkumu C. Gallagera, který na souboru dat z let 1982-1984 počítal průměrnou míru podnikatelské fertility pro jednotlivé podniky podle jejich velikosti. Došel k závěrům, že pouze nejmenší kategorie firem (0 – 19 zaměstnanců) se pohybuje v kladných hodnotách, konkrétně vytváří 3 pracovní místa na 100 zaměstnaných; firmy do 100 zaměstnanců kolísají okolo 0. Hodnoty pro firmy s větším počtem zaměstnanců se pohybovaly okolo 6 až 7 v záporných číslech, tj. ztráta na 100 zaměstnaných.

Velikost firmy v době vzniku je považována za hlavní determinant růstu. Zpravidla se předpokládá, že malé firmy rostou rychleji než firmy velké. Tento fakt je obvykle vysvětlován potřebou podniku zavést minimální nejvýhodnější velikost firmy (Brixy a Kohaut, 1999).

Znalost lokálních trhů bývá také silnou stránkou drobných podnikatelů. Vzhledem nízké produkci, která bývá pro malé podniky charakteristická, těmto podnikatelům stačí jako odbytiště svých výrobků právě jen trh lokální.

Jako hlavní důvod vzniku nové firmy podnikatelé často uvádějí příležitost pro nezávislou celoživotní kariéru, což je rozhodně velkou výhodou malých podniků resp. samotných podnikatelů. Tento fakt je ale kompenzován tím, že malé podniky poskytují méně nepeněžních výhod oproti velkým firmám (rekreace, nemocenská). Více je motivace podnikatelů k založení firmy diskutována níže.

Dalším diskutovaným pozitivem malého a středního podnikání z hlediska regionálního rozvoje je „jejich schopnost vytvářet a měnit podnikatelské klima regionu“ (Blažek a Uhlíř, 2002). S tím souvisí význam podnikatelů pro image města – jaká je kvalita a dostupnost služeb, ale také například jak reprezentativně vypadají výlohy obchodů.

Jedním z největších přínosů FOP je vytváření konkurence ostatním podnikům a s tím spojená ochrana před monopolizací. Konkurence je podniky vytvářena v mnoha směrech: v ceně výrobku, jeho kvalitě, v přístupu k zákazníkům, ale i například v dostupnosti.

2.5 Vznik a růst firem

Studium motivace založení firmy je velmi komplikované a ne příliš úspěšné především z důvodu nedostatku dat (Reynolds, 1997). Velkou roli zde hraje také vysoká variabilita mezi firmami navzájem, kde generalizace jejich motivací a specifík může být příliš zobecňující. Obecně lze říci, že značná část firem je založena z obavy ze ztráty zaměstnání – okolo jedné čtvrtiny až jedné poloviny (nejčastěji je to v sektoru služeb, kde je relativně nejméně vstupních bariér).

V obecné rovině lze vymezit tři skupiny charakteristik, které mají na růst malých nových firem vliv (Storey, 1995). První skupina faktorů souvisí s podnikatelem, který firmu zakládá (jeho profesní kvalifikace, znalosti v daném oboru apod.). Druhá skupina faktorů souvisí s charakteristikou firmy (organizace, právní forma, odvětví). Poslední jsou strategické faktory dané firmy – do jaké míry je závislá na exportu, její konkurenceschopnost nebo přístup k veřejným dotacím.

Vnější faktory, které mají prokazatelný pozitivní vliv na vznik nových firem, jsou rostoucí poptávka, míra urbanizace (vyšší koncentrace jak pracovních sil a kapitálu, tak i geografická blízkost potenciálních spolupracovníků, dodavatelů apod., na druhou stranu ale i vyšší konkurence a vyšší vstupní náklady), do určité míry nezaměstnanost, ale také i například politická orientace jak potenciálních podnikatelů, tak i orgánů samosprávy. Z těchto faktorů vyplývá, že atmosféra v daném regionu má tedy na vznik nových firem velký vliv.

Jak lze podpořit vznik a rozvoj nových firem, tedy jaké jsou možnosti státu k růstu motivace k podnikání? V kapitole Státní podpora MSP už byly diskutovány dva důležité faktory intervence státu do podnikatelského klima: poskytování informací a kvalifikované poradenství (Informační místa pro podnikatele) a přístup k vnějším finančním zdrojům (záruky na bankovní úvěry, snížená úroková sazba atd.). Dalším faktorem je samotný pozitivní postoj ve společnosti (motivace například úlevami na daních). Posledním faktorem je zabezpečení infrastruktury v obecnějším slova smyslu (nejen kvalita dopravních komunikací, ale například i propagace města). Demotivujícím prvkem může na druhou stranu být komplikovaná administrativa v počátcích podnikání.

Důvěra mezi podnikateli a dalšími aktéry, kteří v podnikání hrají nějakou roli, je bezesporu jeden z pilířů, na kterém vzájemné vazby stojí. Špatným příkladem v Česku může být „nedůvěra finančníků ve výzkumné kapacity a opačně výzkumníků k finančníkům“ (MMR, 2006). V roce 2005 schválila česká vláda jako nástroj regionální politiky Národní klastrovou strategii, ale jako hlavní problém se zdá právě faktor nedůvěry mezi potenciálními spolupracovníky. Jako druhý specifický cíl NRP pro Česko v novém programovacím období v rámci OP Podnikání a inovace je právě podpora spolupráce firem, univerzit a výzkumných institucí. V souvislosti s měkkými faktory, pod jejichž vlivem se potenciální i již aktivní podnikatelé rozhodují, souvisí ještě jeden z cílů tohoto operačního programu: podpora podnikavosti, zakládání a rozvoje firem. Právě faktor podnikavosti daného regionu hraje v regionálním obrazu důležitou roli.

3 Metodologie

3.1 Zdroje dat

V této práci jsou použita data ze dvou hlavních zdrojů: Ministerstvo financí ČR a Český statistický úřad. Z MF ČR jsem získala data za počet FOP registrovaných k platbě daně z příjmu v časové řadě 1993 – 2005. Druhými daty z téhož zdroje jsou výnosy daní z příjmu FOP v letech 2000 – 2005 (předměty daní z příjmu FOP viz Příloha 3). Data jsou na úrovni okresů, dále jsou sumarizována na kraje, metropolitní a nemetropolitní oblasti a na periferní oblasti. Z Českého statistického úřadu jsou použita doplňková data, která sloužila k relativizaci těchto primárních dat. Použity byly střední stavy obyvatel (k 1.7.) nebo stavy počtu obyvatel na konci roku. Dále byla z ČSÚ použita data na vymezení periferních oblastí (viz níže).

3.2 Geografické vymezení

3.2.1 Periferní oblasti

Periferiemi rozumíme „specifická území s poruchou funkčně-prostorových vztahů, které jsou výsledkem nerovnoměrného působení vzájemně se podmiňujících sociálních, ekonomických, politických, kulturních i fyzicko-geografických faktorů“ (Havlíček, Chromý, Jančák, Marada, 2005). Periferie v nejširším pojetí je tedy oblast nedosahující určité stanovené úrovně prostorových vztahů. V této analýze je periferie chápána v užším vymezení s důrazem na ekonomický charakter daného okresu, lze je spíše pojmenovat ekonomické periferie. Pro vymezení těchto oblastí byly nakonec použity 3 skupiny indikátorů:

- míra vystěhování

Míra vystěhování byla počítána jako průměrné migrační saldo v letech 2003 až 2005 relativizováno počtem obyvatel daného okresu. Data byla získána z publikací Pohyb obyvatelstva k příslušnému roku zveřejňovaném ČSÚ.

- míra nezaměstnanosti

Míra nezaměstnanosti (k 31.12. daného roku) byla taktéž průměrem z let 2002 až 2005. Data sbírá Ministerstvo práce a sociálních věcí, publikuje ČSÚ v ročence Okresy ČR.

- zaměstnanost v priméru

Posledním indikátorem pro vymezení periferiality okresu byl podíl ekonomicky aktivních obyvatel v priméru k jejich celkovému počtu. Tyto data jsou dostupná na úrovni okresů nejnověji ze Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001. Pořadí okresů podle míry periferiality bylo určeno zprůměrováním jednotlivých pořadí okresů ve sledovaných indikátorech.

Dalšími zvažovanými indikátory, které ale byly nakonec z analýzy vyloučeny, byly:

- míra atraktivity daného regionu pro zahraniční investory

Ta byla počítána jako stav přímých zahraničních investic k 31.12.2005 relativizovaný počtem obyvatel (data získána z publikací ČNB). Vynechán byl z důvodu nerovnoměrného rozložení těchto investic a jejich koncentraci do Moravskoslezského a Severočeského regionu v důsledku regionální politiky Česka.

- lokalizace vědy a výzkumu v daném okrese

Druhý potenciační ukazatel hodnotící lokalizaci vědy a výzkumu nebyl do analýzy zahrnut, protože nebyla na úrovni okresů sehnána aktuální vhodná data.

Pro regionální analýzu periferních oblastí byla použita statistická metoda one-way ANOVA. Podle míry periferiality byly okresy rozděleny (metodou přirozených zlomů) do pěti kategorií. Jako závislé proměnné byly vybrány výnosy daní z příjmu FOP v roce 2005 relativizované počtem obyvatel a počet FOP na 1000 obyvatel okresu v témže roce. Výsledky jsou prezentovány níže v kapitole Periferní oblasti.

3.2.2 Metropolitní a nemetropolitní regiony

„Metropolitní areály je možno obecně označovat za nejvýznamnější – měřítkově vyšší – prvky systému osídlení a současně za jádra řádově vyšších regionů.“ (Hampl, 2005) Původní vymezení metropolitních areálů je podle Hampla 2001, převzato s úpravami podle Blažka a Csanka (2007). Základními skladebními kameny byly bývalé okresy a to především z důvodu dostupnosti dat. Výsledkem je vymezení 12 metropolitních regionů: 5 z nich jsou okresy krajských center (České Budějovice, Hradec Králové, Pardubice, Olomouc, Zlín), dále městské okresy se svými venkovskými zázemími (Praha s Prahou-východ a Prahou-západ, Brno s Brnem-venkov, Plzeň s Plzní-sever). Ostravský region je tvořen okresy Ostrava město, Karviná a Frýdek-Místek, Severočeský okresy Ústí nad Labem, Teplice, Most a Chomutov. Poslední dva regiony jsou tvořeny sloučením Liberce s Jabloncem nad Nisou a Karlovými Vary se Sokolovem.

Metropolitní regiony jsou velmi variabilní soubor, proto byly pro další analýzu dále děleny na Pražský, strukturálně postižené regiony a ostatní metropolitní regiony. Mezi strukturálně postižené regiony byly zařazeny okresy postižené intenzivní těžbou a těžkým průmyslem v období socialistické industrializace – Ostravský a Severočeský metropolitní region. K nim byl přiřazen Karlovarský metropolitní region, který může být taktéž zařazen mezi strukturálně postižené z důvodu úpadku keramického průmyslu a těžby kaolínu.

4 Praktická část

4.1 Regionální rozdíly a regionální politika po roce 1989

Regionálním obrazem Česka a jeho vývojem od období transformace a transformací samotnou se zabývají odborníci z různých vědních oborů. Z geografů můžeme jmenovat studie Hampla (1996), Blažka (1996) a Blažka a Csanka (2007). Je důležité pochopit, že růst regionálních rozdílů na počátku transformace by měl být chápán jako pozitivní jev. Regionální obraz Česka se v podstatě navracel do svého přirozeného stavu z nepřirozeně homogenního. V této souvislosti je také důležité zmínit, že ve společnosti je různá reakce a míra citlivosti na různé typy regionálních rozdílů (tj. jinak společnost reaguje na regionální rozdíly například ve výši mezd a ve výši nezaměstnanosti) (Blažek, 1996). Posledním bodem souvisejícím s obecným regionálním obrazem státu je otázka ukazatelů použitých pro vymezení a sledování regionální variability. Nejčastěji používané indikátory jsou hrubý domácí produkt a míra nezaměstnanosti v jednotlivých regionech. Podle Blažka (1996) je velmi vhodným ukazatelem určujícím regionální disparity právě objem daní zaplacených drobnými podnikateli, který je jedním ze 2 hlavních ukazatelů sledovaných v této práci.

Česko na počátku transformace bylo téměř bez meziregionálních rozdílů v důsledku nivelizačních procesů působících v období komunismu. Studie Hampla zdůrazňují rozlišování měřítkové úrovně v otázkách regionální diferenciaci. Na úrovni bývalých okresů bylo Česko velmi homogenní, ale když se podíváme dovnitř těchto jednotek, tak můžeme pozorovat výraznou koncentraci jak ekonomiky, tak i pracovních příležitostí a dalších ekonomických charakteristik do okresních měst. Důsledky socialistické regionální politiky jsou dodnes zřetelné – právě například neúměrná dotace a zvýhodňování pozice bývalých okresních měst způsobuje dnes jejich stagnaci v důsledku nepřirozeného zasahování do jejich postavení a zároveň má i dopad na menší jednotky, které byly v období socialismu opomíjeny.

Výchozí stav regionálního obrazu na počátku transformace byl tedy velmi homogenní. Záhy se začal regionální obraz Česka diferenciovat. Příčin bylo několik. Kromě ukončení přísunu peněz získávaných období před rokem 1989 to byla téměř absence regionální politiky. Na počátku devadesátých let měla vláda tolik priorit a cílů, které chtěla v regionální politice uskutečnit, že výsledek nebyl prakticky žádný. Regionem, který zasáhla změna režimu nejdynamičtěji a okamžitě, byla samozřejmě Praha. Už od počátku devadesátých let byla velmi atraktivní pro zahraniční i tuzemské investory. V roce 1991 byla téměř polovina všech firem s podílem zahraničního kapitálu lokalizována v hlavním městě (Gorzelač, 1996). Dalším příkladem je lokalizace výzkumných a vzdělávacích center. Na počátku devadesátých let bylo 5 ze 13 českých akademických institucí v Praze (Gorzelač, 1996).

V roce 1993, kdy dochází k rozpadu Československa, se samostatné Česko jeví v porovnání s předchozím stavem jako stát s minimálními regionálními rozdíly a regionální politice je věnována minimální pozornost. V tomto období dochází k prudkému růstu regionálních disparit.

Vznikající problémové regiony byly a dodnes jsou dvojího typu: strukturálně postižené regiony a zaostalé venkovské oblasti. První jmenované patřily v období totality mezi regiony s nejvyššími platy a nejrychleji se rozvíjející v rámci Česka, proto jedním z hlavních trendů po roce 1989 je proměna vedoucích regionů v jedny z nejvíce problémových. Největším problémem těchto regionů je samozřejmě obecně úpadek těžkých odvětví průmyslu, která byla klíčovými v těchto regionech. Často byly tyto oblasti úzce zaměřeny právě tímto jedním směrem a nedostatečně diverzifikovaný průmysl je velmi zranitelný, což ještě více komplikovalo jejich situaci. Druhým velkým problémem je zdevastované životní prostředí v důsledku masivní těžby hnědého a černého uhlí. To souvisí do velké míry s image regionů a jejich potenciální atraktivitou pro investory, kteří by se museli touto otázkou zabývat. Za třetí je to jejich lokalizace. Podkrušnohorská oblast a Slezsko jsou umístěny v příhraničních oblastech, proto do vstupu do EU mohly být vnímány v rámci Česka jako periferní oblasti.

Druhým typem regionů jsou nerozvinuté venkovské oblasti. Tyto regiony jsou charakteristické nedostatečnou dopravní infrastrukturou (především absence vysokorychlostních silnic nebo dálnic), vysokým podílem zaměstnaných v zemědělství a zároveň nízkým podílem zaměstnaných ve službách a vědě. Typické pro tyto regiony je také záporné migrační saldo, především jsou postiženy dopadem selektivní migrace, kdy odchází především mladí a vzdělaní lidé, kteří zde nemohou sehnat práci odpovídající jejich kvalifikaci.

Až do roku 1998, kdy získala moc levicová vláda, se žádná reforma ani velké změny v řešení regionálních disparit neuskutečňují. S jejím nástupem konečně dochází k dlouho očekávaným reformám, které by měly řešit regionální situaci v Česku. Změny jsou v několika sférách zároveň: legislativní změny, vznik nových regionálních institucí nebo institucí s pravomocemi s regionálním dopadem (např. CzechInvest), reforma samosprávy (konkrétně vznik krajů), zvýšený objem financí určených pro regionální politiku atd.

Další změnu ve vývoji regionálního obrazu Česka ukazuje nedávná studie Blažka a Csanka (2007). Prokazují v ní zlom okolo přelomu tisíciletí z divergerční fáze do fáze „stagnační“ na úrovni jak krajů, tak i mikroregionů. Na příkladu vývoje nezaměstnanosti demonstrují, že do roku 2000 docházelo k jejímu růstu na celostátní úrovni a zároveň růstu regionální variability. Fázi od roku 2001 označují za stagnační. Autoři se shodují, že nazývat období od roku 2000 za konvergenční není vhodné, resp. že výsledky analýzy nasvědčují, že dochází ke stagnaci a ne konvergenci.

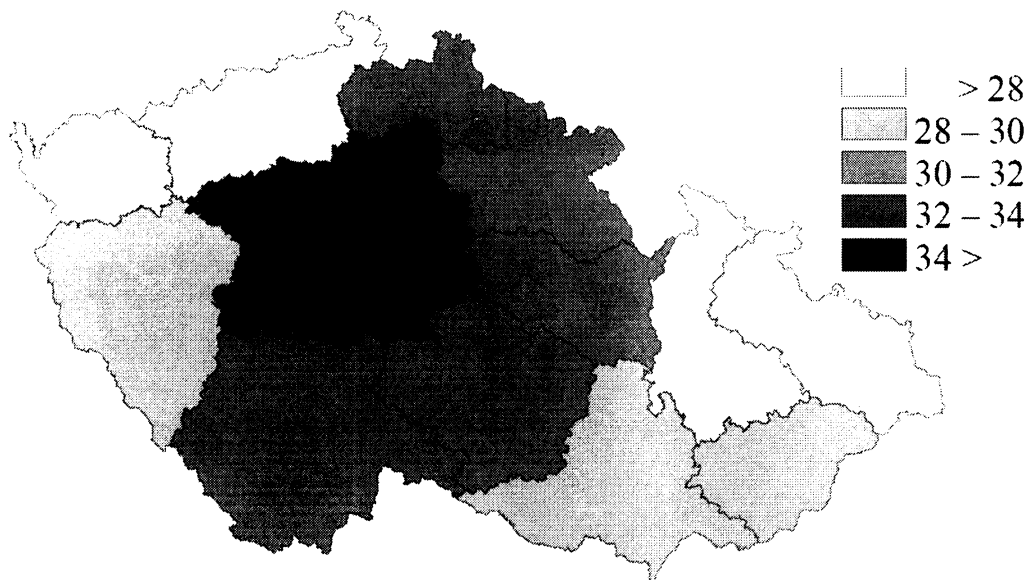
4.2 Současný regionální obraz Česka

Než se začneme zabývat vývojovými tendencemi a trendy, nastíním současnou situaci v míře podnikatelské aktivity na úrovni krajů a okresů ve sledovaných ukazatelích. Konkrétně jsou jimi počet fyzických osob – podnikatelů registrovaných k platbě DPH, nově registrovaní k této platbě a deregistrovaní. Tyto počty jsou dále kombinovány: dynamikou počtu podnikatelů se rozumí součet nově registrovaných a deregistrovaných, saldem pak jejich rozdíl, a relativizovány středním nebo koncovým stavem počtu obyvatel. Čistějším ukazatelem

popisujícím podnikatelskou aktivitu v daném regionu je výnos z daně z příjmu FOP. Tento ukazatel je relativizován na jednoho obyvatele nebo na jednoho podnikatele.

4.2.1 Fyzické osoby - podnikatelé

Obr. 1: Počet FOP na 1000 obyvatel, kraje, 2005.

Zdroj dat: Vlastní výpočty na základě dat z MF ČR a ČSÚ.

Na Obrázku 1 vidíme současnou situaci v počtu FOP v Česku na krajské úrovni. Maximální hodnoty dosahuje Hl. m. Praha společně se svým zázemím – Středočeským krajem. Minimální hodnoty naopak můžeme hledat v pohraničí ve strukturálně postižených regionech – severozápadní Čechy a severní Morava vykazují nejnižší hodnoty. Když porovnáváme minimální a maximální hodnoty, tak kraj Moravskoslezský má v průměru přibližně 22 FOP na

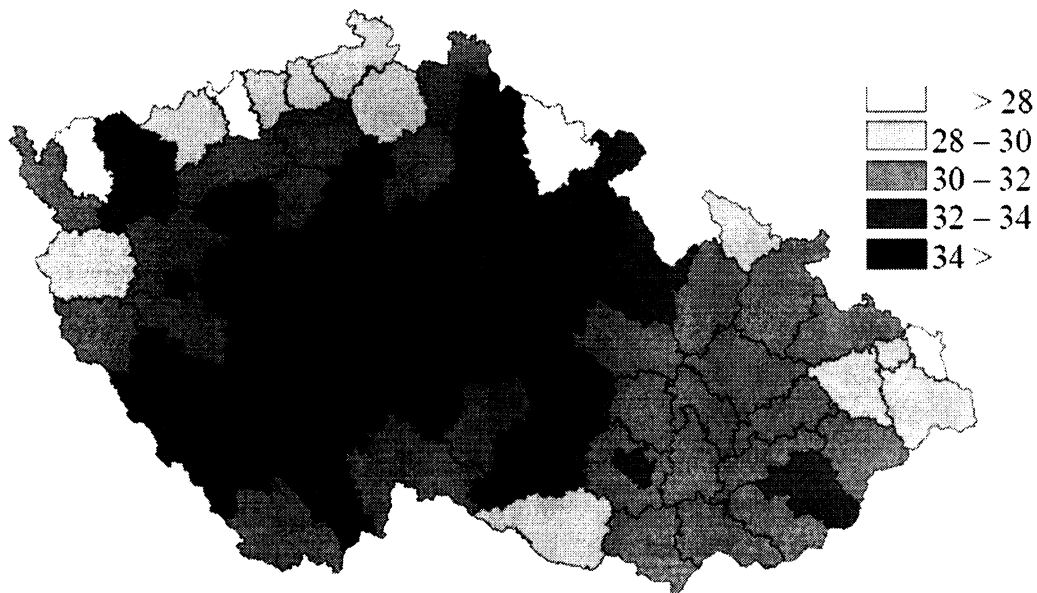
	stav k 31.12.		nově reg	dereg	dynamika
	V %	ČR=100	ČR=100	ČR=100	ČR=100
Hl.m. Praha	34,7	118	123	100	115
Středočeský	33,4	113	105	116	109
Jihočeský	32,4	110	109	97	105
Plzeňský	30,2	102	102	111	105
Karlovarský	26,1	89	102	89	98
Ústecký	23,9	81	97	81	92
Liberecký	31,1	105	103	102	102
Královéhradecký	31,7	107	96	105	99
Pardubický	30,9	105	88	94	90
Vysočina	31,3	106	91	96	92
Jihomoravský	28,8	98	100	121	107
Olomoucký	28,1	95	91	105	96
Zlínský	29,2	99	93	95	94
Moravskoslezský	22,2	75	87	80	84
Česko	29,5	100	100	100	100

Tab. 1: FOP, kraje, 2005.

Zdroj dat: Vlastní výpočty na základě dat z MF ČR a ČSÚ.

1000 obyvatel v porovnání s téměř 35 podnikateli v hlavním městě (viz Tab. 1). Moravskoslezský kraj dosahuje akorát tři čtvrtin hodnot Česka. V téže tabulce můžeme dále srovnat dynamiku podnikatelů – v jakých regionech se nejvíce registrují a deregistrují FOP. Nejvyšších hodnot dosahuje opět hlavní město Praha – o 23 procentních bodů více než průměr

Česka. V hlavním městě je totiž nevyšší koncentrace podniků a poboček, které jsou zakládány za účelem realizování pouze jednoho projektu, proto dosahuje Praha i vyšších hodnot v míře deregistrace. Jak můžeme dále sledovat, Jihočeský kraj vykazuje vyšší hodnoty nově registrovaných v porovnání se Středočeským. Nových podniků vzniká nejméně opět v kraji Moravskoslezském, těsně za ním je kraj Pardubický. Moravskoslezský kraj vykazuje taktéž nejnižší hodnoty v dynamice registrace a deregistrace podnikatelů a to hluboko za ostatními kraji.

Obr. 2: Počet FOP na 1000 obyvatel, okresy, 2005.

Zdroj dat: Vlastní výpočty na základě dat z MF ČR a ČSÚ.

Na nižší hierarchické úrovni můžeme pozorovat podrobnější regionální obraz a vnitřní strukturu variability krajů (viz Obr. 2). Minimálních hodnot dosahují čtyři pohraniční okresy v tomto pořadí: Karviná (15 FOP na 1000 obyvatel), Most, Trutnov a Sokolov (okolo 19 FOP na 1000 obyvatel); maxima dosahuje okres Praha-západ (s hodnotou téměř 41). Na první pohled si také můžeme všimnout obecně nižších hodnot na Moravě v porovnání s Čechami. V rámci jednotlivých zemí pak koncentraci okresů s nižšími hodnotami na sever, v Čechách pak k severozápadu.

Nejvíce se od platby DPH deregistrovali podnikatelé během roku 2005 v městských okresech nebo jejich zázemí, kde příčinou mohou být výše diskutované jednorázové podniky vzniklé pouze za účelem realizace jednoho projektu, a okresy v periferních oblastech. Praha-východ, Brno město se zázemím a Plzeň-město se pohybují v průměru okolo 3 deregistrovaných podnikatelů za jeden rok na 1000 obyvatel okresu. O něco nižší hodnoty jsou pak například v okresech Prachatice, Tachov, Nymburk, Vyškov či Blansko, které bychom mohli zařadit do druhé jmenované skupiny. Naopak nejméně se podnikatelé deregistrují v okresech Ústí nad Labem a Karviná. Hodnoty se pohybují něco přes 1 deregistrovaného na 1000 obyvatel.

V okrese Karviná je jasným vysvětlením nízká dynamika vzniku a zániku podniků obecně. Karviná je zároveň i okresem s relativně nejmenší intenzitou vzniku nových firem. Trend nízké dynamiky podnikatelů je zřejmý i v dalších strukturálně postižených okresech. Okresy s nejvyšší mírou registrace nových FOP se poměrně opakují jako v pořadí míry deregistrace – zastoupeny jsou opět okresy, v nichž jsou lokalizována velká města nebo jejich zázemí.

Variabilita souboru je v rozmístění FOP poměrně nízká, stejně tak jako na úrovni krajů. Variační koeficient byl spočten pro rok 2005 necelých 17 na úrovni okresů a 12 na úrovni krajů.

4.2.2 Výnosy daní z příjmu FOP

	na 1 obyv		na 1 FOP	
	v Kč	ČR=100	v Kč	ČR=100
Hl.m. Praha	6712	258	192589	219
Středočeský	2692	104	80121	91
Jihočeský	2360	91	72727	83
Plzeňský	2187	84	72334	82
Karlovarský	2116	81	81118	92
Ústecký	1658	64	69457	79
Liberecký	2283	88	73378	83
Královéhradecký	2050	79	64653	73
Pardubický	1941	75	62792	71
Vysočina	1840	71	58619	67
Jihomoravský	2027	78	70453	80
Olomoucký	2198	85	78074	89
Zlínský	2095	81	71868	82
Moravskoslezský	1556	60	70006	80
Česko	2597	100	87999	100

Výnosy daní z příjmu vykazují mnohem větší variabilitu než rozmístění FOP na krajské i okresní úrovni. Nejvýraznějším rysem je velká koncentrace výnosů z daní do hlavního města (viz Tab. 2). V roce 2005 byl výnos daní z příjmu FOP v Praze 6712 Kč na obyvatele a zároveň 192 tisíc Kč na jednoho podnikatele. V přepočtu na 1 obyvatele překonává nadprůměrné hodnoty Česka společně s Prahou pouze Jihočeský kraj, v přepočtu na jednoho registrovaného podnikatele nedosahuje hodnoty 100 s Prahou už žádný další kraj. Praha také do značné

Tab. 2: Výnosy daní z příjmu FOP, kraje, 2005.

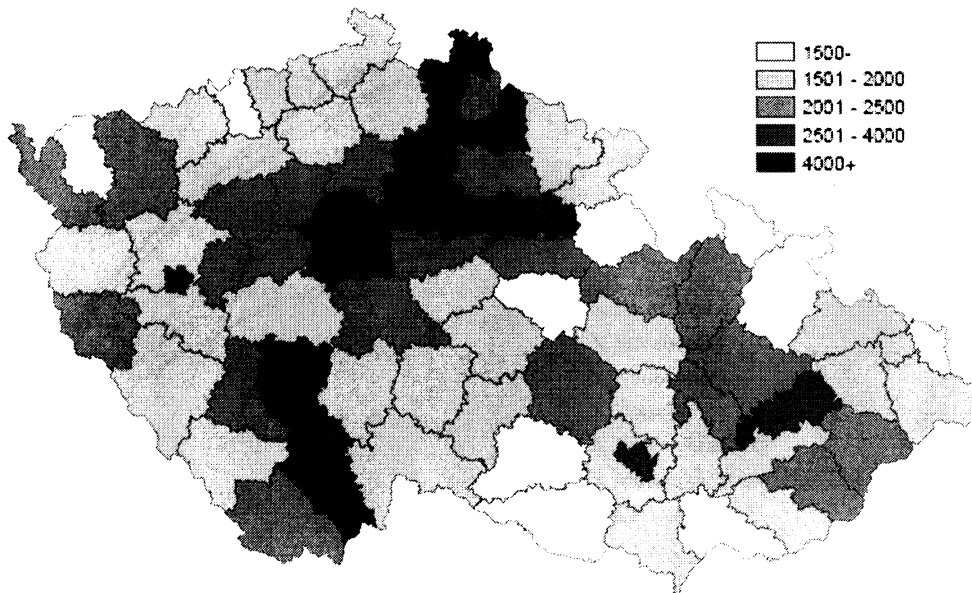
Zdroj dat: Vlastní výpočty na základě dat z MF ČR a ČSÚ.

míry určuje variabilitu souboru – pokud ve výpočtu variačního koeficientu vynecháme výnosy v hlavním městě, dosáhneme na poloviční hodnoty než pokud Prahu do výpočtu zahrneme (50 s Prahou, 24 bez).

Můžeme zde pozorovat, že Moravskoslezský kraj dosahuje minima pouze když relativizujeme výnosy daní počtem obyvatel. Jak bylo řečeno výše, je to způsobeno nízkým počtem FOP podnikajících v tomto kraji, protože relativizací právě FOP se na posledních místech objevují jiné kraje než Moravskoslezský. Tři čtvrtin průměru Česka nedosahuje Vysočina, Pardubický a Královéhradecký kraj. V absolutních číslech kraj Vysočina nedosahuje ani 60 tis. Kč na podnikatele.

Relativizací středním stavem obyvatel dosahují hodnoty větší variability než když výnosy vztahujeme k počtu podnikatelů registrovaných k platbě DPH. V prvním jmenovaném hodnoty oscilují mezi 60 až dva a půl násobkem průměru, variační koeficient dosahuje hodnoty 50, zatímco vztaženo na počet FOP je variační koeficient 39.

Výnosy daní z příjmu v okresech (viz Obr. 3) vykazují největší koncentraci do Prahy a zázemí v porovnání s ostatními sledovanými ukazateli. V absolutních číslech Praha se svým zázemím koncentrovala v roce 2005 třetinu výnosů daní z příjmu FOP, zatímco populačně koncentruje ani šestinu obyvatel Česka. Na druhé straně spektra se nachází strukturálně postižené okresy Karviná a Most a periferní Jeseník, z nichž ani jeden nedosahuje ani poloviny průměru Česka.

Obr. 3: Výnosy daní z příjmu FOP na obyvatele, okresy, 2005.

Zdroj dat: Vlastní výpočty na základě dat z MF ČR a ČSÚ.

Variabilita tohoto ukazatele je ale poměrně nízká, nižší než na úrovni krajů. Regionální obraz v podstatě vypadá tak, že od hodnoty 40 % průměru Česka postupně pravidelně o několik procentních bodů rostou až na hodnoty 120 % v okrese Mladá Boleslav. Na špičce je pak už jen výše diskutovaná Praha se zázemím (s hodnotou téměř 260% průměru Česka).

Pokud reaktivizujeme výnosy daní z příjmu počtem registrovaných FOP k platbě DPH, směrodatná odchylka je nižší. Maxima opět dosahuje Praha s hodnotou 220, minima pak okres Rychnov nad Knežnou. Pořadí okresů se poměrně liší: na posledních místech nenacházíme žádné okresy lokalizované ve strukturálně postižených regionech, ale spíše okresy periferní. Poměrně nízkých hodnot také dosahuje zázemí měst Plzeň a Brno (pod 70 % průměru).

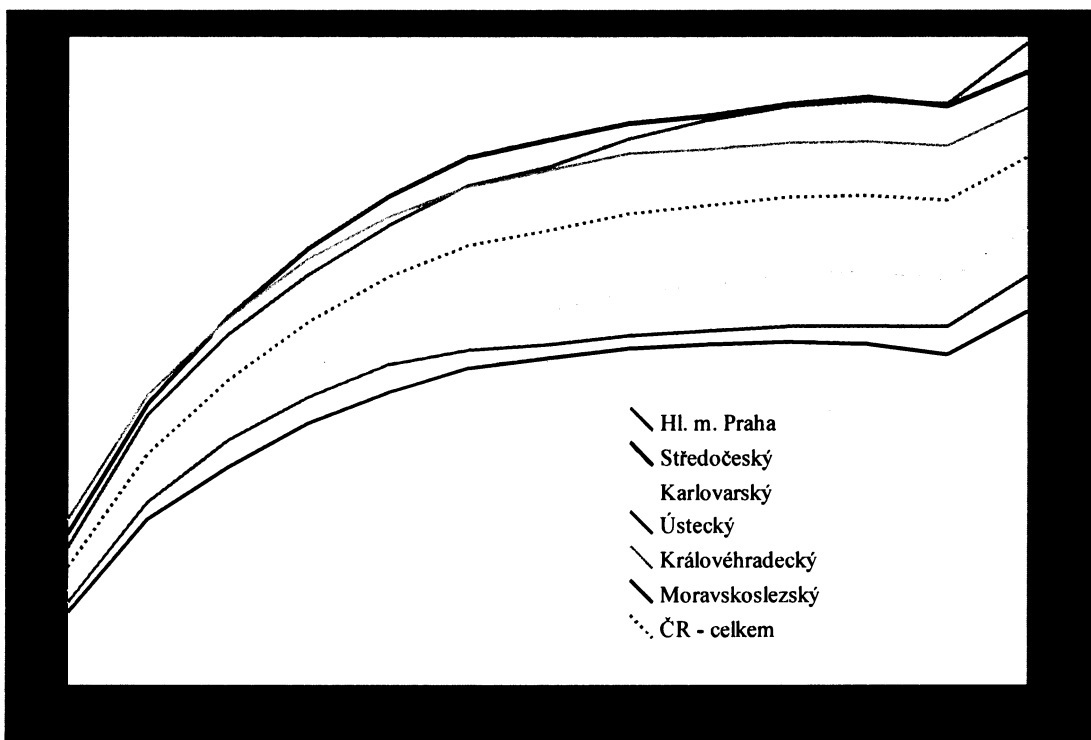
4.2.3 Shrnutí

Hlavními rysy současné situace v míře podnikatelské aktivity v Česku jsou:

- vysoká variabilita ve výnosech daní z příjmu v porovnání s variabilitou počtu FOP
- vyšší podnikatelská aktivita v Čechách v porovnání s Moravou a Slezskem
- nejvyšší dynamika podnikání v Praze a jejím zázemí a zároveň obrovská koncentrace daní z příjmu jak absolutně, tak i relativně
- nejvyšší výnosy daní z příjmu v okresech, kde je lokalizováno krajské centrum (s výjimkou strukturálně postižených regionů)

4.3 Vývoj regionálního obrazu Česka

4.3.1 Fyzické osoby – podnikatelé

Graf 1: Vývoj počtu FOP na 1000 obyvatel, vybrané kraje, 1993-2005.

Zdroj dat: Vlastní výpočty na základě dat z MF ČR a ČSÚ.

Vývoj počtu FOP od vzniku samostatného Česka dodnes můžeme rozdělit do třech období (viz. Graf 1):

1. 1993-1997

V prvním období docházelo k výraznému nárůstu počtu podnikatelů ve všech regionech Česka. Česko procházelo obdobím přechodu od centrálně plánované ekonomiky k tržnímu hospodářství, soukromý sektor se teprve vytvářel, proto docházelo ke vzniku nových podniků a zakládání živností. Na počátku sledovaného období byla pozorována velmi nízká variabilita na všech regionálních úrovních – všude bylo stejně málo FOP (průměrná hodnota za Česko byla v roce 1993 přibližně 10 podnikatelů na 1000 obyvatel středního stavu). Během pěti let vzrostl počet podnikajících na více než dvojnásobek. Směrodatná odchylka byla v roce 1993 na úrovni krajů přibližně 1, zatímco v roce 1998 dosáhla hodnoty 3. Na okresní úrovni byl ve stejných letech tento růst ještě patrnější: z hodnoty 2 na 5. Toto období je tedy charakteristické rostoucím počtem podnikatelů a zároveň rostoucí variabilitou souboru na obou sledovaných řádovostních úrovních.

2. 1998-2003

Na přelomu tisíciletí se růst počtu FOP výrazně zpomaluje, v některých regionech stagnuje. Hodnoty se za průměr Česka pohybují mezi 25 až 27 podnikateli na 1000 obyvatel, nově svou živnost nebo podnik zakládají přibližně 2 podnikatele z 1000 trvale bydlících obyvatel. Variabilita se dále nezvyšuje a stagnuje okolo hodnot 3 až 3,5 směrodatné odchylky v krajích, směrodatná odchylka v okresech se nadále pohybuje okolo 5.

3. od 2004

Během roku 2005 dochází opět k výraznému nárůstu počtu fyzických osob podnikatelů. V absolutních číslech hodnota nově registrovaných dosáhla více než 43 tisíc v celém Česku, zatímco v předchozím roce to bylo 24 tisíc. V roce 2004 byla ale paradoxně míra deregistrace poměrně vysoká v porovnání s ostatními roky, takže dynamika podnikatelů dosahovala maxima v letech 2004 až 2005. Variabilita zůstává stále stejně vysoká na úrovni krajů i okresů.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Pražský	109	114	108	104	101	108	105	116	115	118	114	127	123
Středočeský	114	113	114	114	112	115	114	113	112	118	119	111	105
Jihočeský	111	101	108	105	113	101	98	101	103	106	116	105	109
Plzeňský	96	99	105	108	107	105	107	114	102	110	104	100	102
Karlovarský	89	99	98	95	95	90	87	98	99	91	95	99	102
Ústecký	84	91	88	84	82	79	78	83	83	79	84	94	97
Liberecký	110	115	115	114	107	109	101	101	99	106	105	108	103
Královéhradecký	121	108	104	106	101	104	107	104	96	93	93	94	96
Pardubický	106	98	98	104	103	103	101	106	105	100	98	98	88
Vysočina	101	94	95	101	103	104	108	96	106	103	105	96	91
Jihomoravský	93	95	103	102	108	100	104	94	103	99	101	95	100
Olomoucký	97	92	90	98	96	104	105	101	96	92	93	91	91
Zlínský	103	104	108	104	104	100	103	99	93	93	88	88	93
Moravskoslezský	79	83	78	79	79	83	84	82	84	83	80	83	87
ČR - celkem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tab. 3: Počet nově registrovaných FOP na 1000 obyvatel, ČR=100, kraje, 1993-2005.

Zdroj dat: Vlastní výpočty na základě dat z MF ČR a ČSÚ.

Všechny kraje se po celé sledované období poměrně stabilně drží na své stálé pozici v počtu FOP. Výrazně nadprůměrných hodnot dosahuje Praha se širokým zázemím a dále kraj Jihočeský a Královéhradecký. Lehce nadprůměrných hodnot pak kraj Plzeňský, Pardubický, Liberecký, ale i Vysočina. Na druhé straně nejméně FOP je v kraji Moravskoslezském. Pod průměrem se pohybuje i kraj Ústecký a Karlovarský. Zbývající moravské kraje mají hodnoty lehce pod průměrem Česka. Významnější změny v postavení jednotlivých krajů byly pouze v hlavním městě, ve kterém se zvyšovala jeho dominance z hodnot 110 průměru Česka na necelých 120. Inverzní situace byla pak v kraji Královéhradeckém, kde v roce 1993 kraj dosahoval hodnot 121 průměru Česka, zatímco v roce 2005 necelých 108. V posledních 4 letech se v počtu nově registrovaných FOP pod průměrné hodnoty společně s výše jmenovanými dostaly kraje Královéhradecký a Pardubický (viz Tab. 3). Míra deregistrace je v průměru nejvyšší v Libereckém kraji. V Jihomoravském kraji je zaznamenán ale velmi výrazný růst v míře deregistrace v posledních 2 letech.

Variabilita na úrovni okresů je podstatně vyšší než na krajské úrovni – už výchozí hodnoty jsou diametrálně odlišné. V celém období se počet FOP neustále zvyšoval nebo stagnoval i na nejnižší sledované měřítkové úrovni, proto ke srovnání použijí ukazatel směrodatné odchylky v jednotlivých okresech v období 1993 až 2005. Ten v tomto případě ukazuje dynamiku vzniku nových FOP za každý jednotlivý okres. Okresy s nízkými hodnotami směrodatné odchylky jsou především okresy periferní nebo ze strukturálně postižených oblastí, kde během sledovaného období moc nových živností nevznikalo. Minimální hodnoty dosáhla opět Karviná (SO=2,45). Další okresy – pod hodnotu směrodatné odchylky 4 – byly Trutnov, Most, Sokolov, Ostrava, Chomutov, Tachov a Teplice. Na druhé straně spektra se vyskytují okresy Semily, Prachatice, Benešov (všechny rostly z velmi nízkých výchozích hodnot), dále zázemí Prahy, Hradec Králové a Rokycany. Všechny tyto okresy mají hodnotu směrodatné odchylky vyšší než 7 a zároveň v roce 2005 výrazně nadprůměrné hodnoty v počtu FOP (okolo 35 až 40 FOP na 1000 obyv.).

4.3.2 Výnosy daní z příjmu FOP

	Výnos DPFOP/obyv.				Výnos DPFOP/obyv., ČR=100			
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
Hl.m. Praha	6489	6059	6168	6712	302	279	262	258
Středočeský	2092	2178	2445	2692	97	100	104	104
Jihočeský	1810	2021	2188	2360	84	93	93	91
Plzeňský	1657	1641	1981	2187	77	76	84	84
Karlovarský	1673	1673	1949	2116	78	77	83	81
Ústecký	1259	1356	1503	1658	59	63	64	64
Liberecký	1974	2006	2098	2283	92	93	89	88
Královéhradecký	1633	1535	1826	2050	76	71	78	79
Pardubický	1603	1588	1788	1941	75	73	76	75
Vysočina	1402	1488	1707	1840	65	69	73	71
Jihomoravský	1578	1619	1788	2027	74	75	76	78
Olomoucký	1408	1617	1732	2198	66	75	74	85
Zlínský	1653	1734	1933	2095	77	80	82	81
Moravskoslezský	1187	1335	1461	1556	55	62	62	60
Česko	2146	2169	2355	2597	100	100	100	100

Tab. 4: Výnosy daní z příjmu FOP, kraje, 2002-2005.

Zdroj dat: 1) vlastní výpočty na základě dat z MF ČR a ČSÚ.

Dostupná datová základna výrazně omezuje analýzu vývoje podnikatelské aktivity na základě výnosů daní z příjmu FOP – data jsou pouze za roky 2002 až 2005. Můžeme zde pozorovat rostoucí tendenci na obou měřítkových úrovních. Celkem se v Česku vybralo na daních z příjmu FOP v roce 2002 téměř 22 mld Kč, zatímco v roce 2005 přibližně o 5 mld více.

Nejvýraznějším rysem je superdominance Prahy (viz Tab. 4). V roce 2002 dosahovalo hlavní město hodnoty třikrát vyšší než průměr Česka. V přepočtu na obyvatele vykazovala Praha výnosy okolo 6,5 tis. Kč v roce 2002. V porovnání se Středočeským krajem, který byl ve stejném roce pořadím druhý a dosáhl 2 092 Kč na obyvatele. Během následujících 4 let se poměrný podíl Prahy snižoval, tedy nedocházelo k další koncentraci, ale spíše k difúzi financí

do dalších regionů. Daleko za Prahou, ale stále ještě nad průměrem stojí již zmiňovaný kraj Středočeský a dále Jihočeský. Hluboko pod průměrem jsou opět kraje Moravskoslezský a Ústecký s hodnotami od 1100 do 1600 Kč na obyvatele.

Na úrovni okresů se nad průměr Česka dostává v roce 2002 pouze zázemí Prahy, Mladá Boleslav, České Budějovice, Jablonec n. Nisou a města Plzeň a Brno. Zapříčiněno difúzním efektem se počet okresů, které se dostávají nad průměr, zvyšuje a v roce 2005 přibýly ještě Hradec Králové, Písek, Semily a Nymburk. Na opačné straně spektra se v roce 2002 dostaly 4 okresy pod hodnotu 1000 Kč na jednoho obyvatele: Jeseník, Třebíč, Karviná a Bruntál. V roce 2005 se průměrná hladina výnosů na obyvatele zvýšila na 2600 Kč. Minimální hodnoty ale byly pod 1500 Kč na obyvatele a to v okresech Karviná, Jeseník, Most, Třebíč, Znojmo, Rychnov n. Kněžnou, Sokolov, Chrudim, Hodonín a Bruntál.

Při vážení výnosů z daní počtem FOP je dominance Prahy ještě patrnější – žádný z krajů se společně s Prahou během 4 sledovaných let nedostane nad průměr Česka. Nejnižší výnosy mají FOP v průměru v kraji Vysočina. Velmi nízké výnosy v přepočtu na podnikatele jsou v krajích Královohradeckém a Pardubickém.

Na úrovni okresů i krajů se v čase výrazně snižuje variabilita souboru. Variační koeficient klesl na úrovni krajů z hodnoty 63 na 50 během 4 sledovaných let, což opět potvrzuje proces difúzního efektu. Pokud na stejné měřítkové úrovni vynecháme Prahu se svým zázemím, dospějeme u stejného ukazatele k hodnotám 29 v roce 2002 a 24 v roce 2005.

4.4 Metropolitní a nemetropolitní regiony

V této části analyzuji postavení metropolitních regionů v Česku – jaká je jejich vnitřní struktura, jak se liší v míře podnikatelské aktivity s nemetropolitními oblastmi a jaké se v těchto regionech rýsují trendy.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
metropolitní celkem	100	101	101	101	101	101	100	100	100	100	100	100	101
- Praha	114	116	116	115	114	115	115	117	118	118	119	119	120
- struk postíž	77	78	77	76	74	73	72	72	72	71	71	71	73
-ostatní	109	109	110	112	113	112	112	112	111	111	109	110	108
nemetropolitní	100	99	99	99	99	99	100	100	100	100	100	100	99
Česko	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

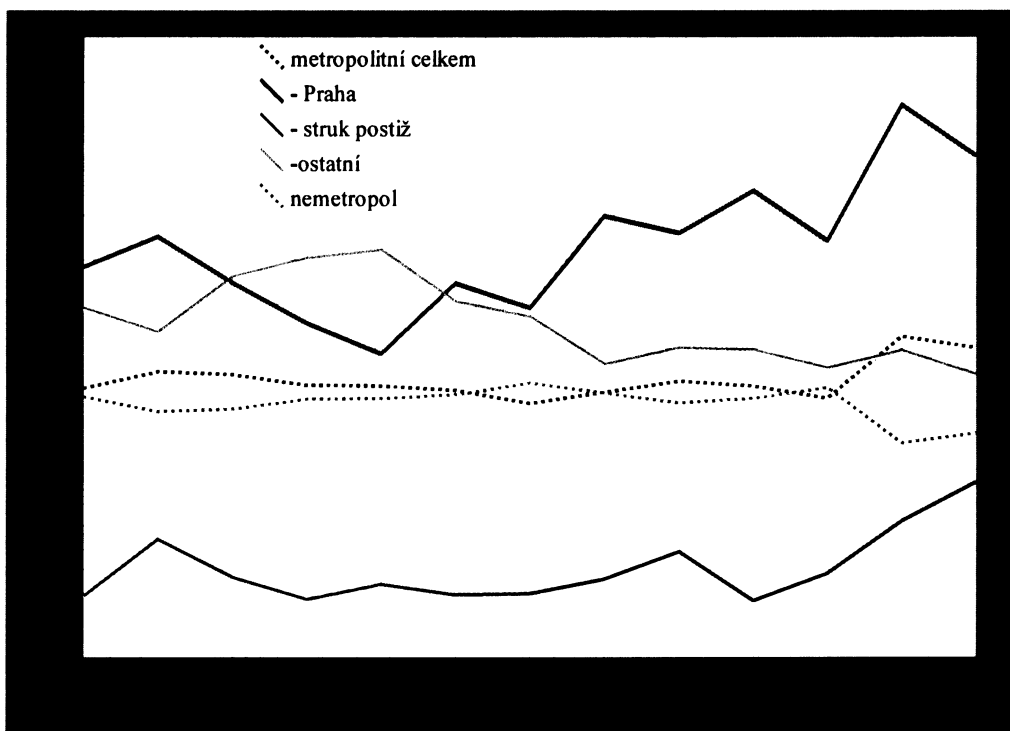
Tab. 5: Počet FOP na 1000 obyvatel, ČR=100, MR, 1993-2005.

Zdroj dat: Vlastní výpočty na základě dat z MF ČR a ČSÚ.

Pokud metropolitní regiony srovnáváme s nemetropolitními jako dva celky, tak výsledky o počtu podnikatelů jsou téměř totožné. Metropolitní regiony Česka populačně i podle počtu FOP koncentrují okolo 47 %. Koncentrace výnosů daní z příjmu FOP je ale výraznější – v metropolitních oblastech v letech 2002 až 2005 vyneslo v průměru přes 60 %. Velmi důležité zdůraznit je fakt velké diference uvnitř těchto jednotek. Dva hlavní extrémy v tomto souboru jsou strukturálně postižené metropolitní regiony severozápadních Čech a Slezska (Karlovarský, Ústecký, Chomutovský a Ostravský) a na druhé straně Pražský metropolitní region. Dá se říci,

ze tyto dva protipóly se navzájem vyváží, a proto metropolitní regiony jako celek nevykazují žádné výrazné odlišnosti od regionů nemetropolitních.

Graf 2: Nově registrovaní FOP na 1000 obyvatel, ČR=100, MR, 1993-2005.

Zdroj dat: Vlastní výpočty na základě dat z MF ČR a ČSÚ.

Počet FOP na 1000 obyvatel je ve strukturálně postižených metropolitních regionech v průměru 22, zatímco v Praze 35. Ve výsledku to je celkem za metropolitní oblasti 30 FOP na 1000 obyvatel v porovnání s 29 podnikateli v regionech nemetropolitních. V relativních hodnotách se Praha pohybuje okolo 120 průměru Česka (viz Tab. 5), strukturálně postižené regiony okolo 70 % Česka. Počet nově registrovaných poměrně výrazně fluktuuje (viz Graf 2). V Pražském metropolitním regionu se výrazně snižuje podnikatelská aktivita v letech ekonomické krize od roku 1997 a dále až do roku 2000. Počet deregistrovaných FOP výrazně osciluje a není v něm patrný žádný výraznější trend.

Výnosy daní z příjmu velmi dobře ukazují dominanci hlavního města (viz Tab. 6), jak jsme už mohli pozorovat výše. Stejně je tomu i v metropolitních regionech. Pražský metropolitní region koncentruje mezi 290 až 250 procenty průměru ČR, tj. okolo 6 tisíc Kč na obyvatele. Dlouhodobě nad průměrem je společně s Prahou už jen Českobudějovický metropolitní region s hodnotami okolo 120 % Česka. V roce 2005 tento region dosáhl nad 3 tisíce Kč/obyv. Okolo průměru se pohybuje Plzeňský, Liberecký, Královohradecký, Brněnský a Zlínský MR. Všechny se po celé sledované období v průměru udržely nad 2 tis. Kč/obyv. Karlovarský, Pardubický a Olomoucký MR bychom mohli zařadit do další skupiny s hodnotami pod 2 tis. Kč. Poslední tři MR – Ústecký, Chomutovský a Ostravský nedosahují ani třech čtvrtin

průměru, tj. v korunách mezi 1200 až 1500 na jednoho obyvatele. Chomutovský metropolitní region v letech 2002 a 2003 klesá pod polovinu průměru ČR (těsně nad 1000 Kč na obyvatele).

	výnosy na obyv (v Kč)				Česko=100			
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
Pražský	6116	5793	5938	6427	285	267	252	247
Českobudějovický	2481	2776	2995	3053	116	128	127	118
Plzeňský	2103	2039	2362	2519	98	94	100	97
Karlovarský	1588	1654	1953	2007	74	76	83	77
Ústecký	1390	1508	1598	1776	65	70	68	68
Chomutovský	1058	1066	1234	1424	49	49	52	55
Liberecký	2124	2105	2205	2381	99	97	94	92
Královhradecký	2103	1937	2478	2641	98	89	105	102
Pardubický	1857	1720	1903	2225	87	79	81	86
Brněnský	1985	2052	2277	2584	92	95	97	99
Olomoucký	1590	1885	2093	2348	74	87	89	90
Zlínský	1959	2026	2281	2464	91	93	97	95
Ostravský	1135	1289	1397	1468	53	59	59	57

Tab. 6: Výnosy daní z příjmu na obyvatele, MR, 2002-2005.

Zdroj dat: Vlastní výpočty na základě dat z MF ČR a ČSÚ.

K tomuto tématu se vztahují dvě hypotézy, které jsem na začátku stanovila a které chci v této kapitole potvrdit resp. vyvracet:

- metropolitní regiony budou vykazovat vyšší míru podnikatelské aktivity v porovnání s nemetropolitními, a dále
- v metropolitních regionech bude docházet k rostoucí koncentraci MSP v čase.

Metropolitní regiony jako celek nevykazují vyšší míru podnikatelské aktivity ve smyslu počtu fyzických osob podnikatelů nebo míře registrace či deregistrace těchto podnikatelů. Vykazují ale podstatně vyšší míru „úspěšnosti“ těchto podniků, pokud za měřítko úspěšnosti považujeme objem výnosů daní z příjmu.

Opět je důležité zdůraznit v tomto ohledu výraznou vnitřní diferenciaci struktury tohoto souboru. Pokud bychom z analýzy vyloučili problémové regiony Podkrušnohoří a Slezska, hypotéza by mohla být potvrzena i v míře zakládání nových živností a firem. Pokud je nevyločíme, můžeme konstatovat, že hypotéza platí pouze při hodnocení podnikatelské aktivity na základě výnosů daní z příjmu. To znamená, že i přesto, že míra podnikavosti v metropolitních regionech vyšší není, je úspěšnost v podnikání FOP v MR vyšší.

Pokud bychom sledovali, které z metropolitních regionů můžeme označit za potvrzující první hypotézu, jsou to všechny kromě čtyřech strukturálně postižených metropolitních regionů: Ostravského, Chomutovského, Ústeckého a Karlovarského. Dalších devět metropolitních regionů vykazuje v porovnání s nemetropolitními venkovskými regiony vyšší hodnoty jak v počtu FOP, tak i ve výši výnosů daní z příjmu FOP.

Druhá hypotéza v podstatě naráží na otázku, který proces převažuje ve způsobu šíření trendů podnikatelské aktivity v Česku. Na jedné straně je geografická difúze, na straně druhé je

tendence koncentrace do metropolí – teorie aglomeračních výhod a multiplikační efekt. První proces říká, že každá koncentrace, ať populační nebo ekonomického charakteru, má své horní limity. Trendy se nejprve projevují v nejnávštějnějších regionech (tedy ve střediscích nejvyššího významu – v našem případě to mohou reprezentovat právě metropolitní regiony) a dále se šíří i do dalších regionů (v našem případě nemetropolitní venkovské regiony) a tím dochází opět ke konvergenci. Druhá teorie je teorií divergenční, tzn. tvrdí, že přirozená tendence je růst regionální variability a další koncentrace do vedoucích regionů. Druhá hypotéza je zastáncem této teorie.

V míře podnikatelské aktivity v Česku můžeme tuto hypotézu zamítnout. Působí zde spíše tendence ve směru geografické difúze než rostoucí polarizace. Rostoucí koncentrace se neprojevuje ani v „úspěšných“ metropolitních regionech, natož pak v problémových. Pokud se podíváme na samotnou Prahu, hypotéza platí pouze v počtu FOP, ale ne ve výnosech z daní. V metropolitních, ale i v nemetropolitních regionech dochází k růstu podnikatelské aktivity i k růstu výnosů daní z příjmu. V metropolitních i nemetropolitních regionech roste počet FOP i výnosy daní z příjmu FOP stejně rychle.

4.5 Periferní oblasti

Okresy byly rozděleny podle míry periferiality na základě 3 charakteristik: míry vystěhovávání, míry nezaměstnanosti a zaměstnanosti v priméru (viz kapitola Metodologie). Pro analýzu periferních oblastí byla použita statistická metoda one-way ANOVA, tj. analýza rozptylu při jednoduchém třídění. Tato metoda spočívá v kategorizaci proměnných, v našem případě okresů, do několika skupin na základě nezávisle proměnné – faktoru. Faktorem bylo v tomto případě míra periferiality a na jejím základě byly okresy rozděleny do 5 skupin. Dalším krokem je porovnávání průměrů mezi a v rámci těchto kategorií s průměry závisle proměnných – počtem FOP a výnosy daní z příjmu FOP.

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
FOP	Between Groups	382	4	95	4,632	,002
	Within Groups	1487	72	20		
	Total	1870	76			
výnosy	Between Groups	28914545	4	7228636	20,570	,000
	Within Groups	25301580	72	351410		
	Total	54216125	76			

Tab. 7: Výstup z programu SPSS, metoda one-way ANOVA.

Zdroj dat: Vlastní výpočty na základě dat z MF ČR a ČSÚ.

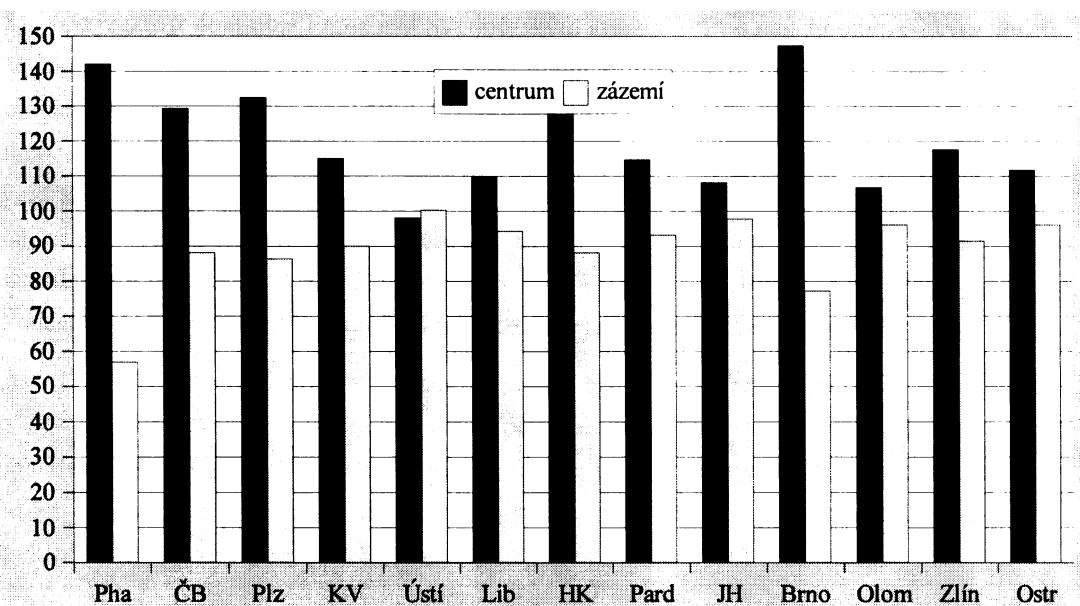
Pro závisle proměnné počet FOP i výnosy daní z příjmu vychází hladina signifikance 99 %. Hypotéza byla tedy potvrzena na 99% statistické hladině významnosti.

První kategorie s okresy s nejvyšší mírou periferiality v průměru vynesla 1713 Kč na obyvatele. Jsou v ní soustředěny moravské příhraniční okresy – Jeseník, Bruntál a Šumperk na

severu, Znojmo, Hodonín, Břeclav na jihu – Třebíč a Žďár n. Sázavou z Vysočiny a dále Svitavy, Louny a Přerov. Druhá a třetí kategorie jsou nejpočetnější. Hodnoty indikátorů jsou stále podprůměrné v porovnání s Českem. Čtvrtá kategorie je tvořena 18 jednotkami – především okresy s krajskými centry Čech a okresy Středočeského kraje. Průměrné výnosy daní z příjmu v této kategorii byly v roce 2005 2266 Kč na obyvatele a působilo zde 32 podnikatelů na 1000 obyvatel. Pátá skupina sčítá pouhých 5 okresů, které mají průměrný počet FOP 35 na 1000 obyvatel a výnosy daní z příjmu 4322 Kč na obyvatele. Jsou to okresy Praha se zázemím, Beroun a Mladá Boleslav.

4.6 Postavení krajských měst

Krajská města jsou různě velká, různě silná a obsluhují různě rozsáhlá zázemí. V této části budu analyzovat jejich postavení a dominanci nad svým regionem z pohledu míry podnikatelské aktivity. Vzhledem k tomu, že jako nejnižší měřítková úroveň jsou použity okresy, je jako centrum chápán okres s krajským městem a za zázemí jsou považovány zbývající okresy kraje. Hlavní město Praha je společně se Středočeským krajem spojeno do jednoho regionu – Střední Čechy.

Graf 3: Relativní rozmístění výnosů daní z příjmu na obyvatele v krajích, 2005.

Zdroj dat: Vlastní výpočty na základě dat z MF ČR a ČSÚ.

Nejslabší centra z pohledu počtu FOP lokalizovaných v daných okresech jsou krajská města Jihlava a Liberec. Oba okresy vykazují nižší míru koncentrace podnikatelů na obyvatele než zbytek kraje. Hradec Králové a Karlovy Vary naopak výrazně dominovaly v počtu FOP v porovnání se svým zázemím v rámci kraje.

	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
Praha	6489	6059	6168	6712	2092	2178	2445	2692
Č. Budějovice	2481	2776	2995	3053	1542	1719	1864	2081
Plzeň	2350	2261	2808	2895	1360	1377	1631	1890
K. Vary	1881	1942	2379	2435	1534	1495	1664	1906
Ústí n. Labem	1234	1424	1454	1627	1263	1345	1511	1664
Liberecký	1959	1991	2233	2505	1983	2016	2018	2152
Hradec Králové	2103	1937	2478	2641	1440	1370	1558	1807
Pardubice	1857	1720	1903	2225	1485	1527	1735	1808
Jihlava	1407	1579	1762	1991	1400	1464	1693	1799
Brno	2354	2414	2618	2988	1198	1232	1387	1565
Olomouc	1590	1885	2093	2348	1307	1468	1531	2114
Zlín	1959	2026	2281	2464	1503	1592	1764	1916
Ostrava	1248	1481	1569	1738	1167	1287	1425	1496
	centrum				zázemí			

Tab. 8: Výnosy daní z příjmu FOP na obyvatele v krajském městě a jeho zázemí, 2002-2005.

Zdroj dat: Vlastní výpočty na základě dat z MF ČR a ČSÚ.

Výnosy daní z příjmu FOP vytvářejí odlišný regionální obraz Česka (viz Graf 3 a Tab. 8). Nejvýrazněji dominuje Praha nad Středočeským krajem a Brno nad Jihomoravským krajem. V poměru centrum-zázemí jednotlivého kraje dominují obě města přibližně 1,5 nad průměrem okresu. Dominance zázemí je ale v Jihomoravském kraji vyšší, protože hodnoty Brna-města nejsou srovnatelné s extrémními hodnotami daně z příjmu v hlavním městě. Na druhou stranu jsou ale v Jihomoravském kraji lokalizovány okresy Břeclav, Hodonín a Znojmo, které výrazně snižují průměr zázemí kraje. Za Prahou a Brnem se dominantněji projevuje ještě centrum západních a jižních Čech a Královehradecký kraj. Plzeň, České Budějovice i Hradec Králové koncentrují přibližně 130 % průměru kraje, zatímco jejich zázemí necelých 90 %.

Pořadí se mezi jednotlivými kraji výrazněji nemění – na prvních 5 místech se řadí stále stejná krajská města. Výrazněji se snižuje pouze dominance hlavního města. Praha v letech 2003 a 2004 jako jediný kraj snížila výnosy daní z příjmu na obyvatele, zatímco Středočeský kraj nadále zvyšoval výnosy z příjmů na obyvatele, proto příčinou poklesu dominance je nejen pokles Prahy, ale i výrazný růst Středočeského kraje.

Centra krajů ve strukturálně postižených regionech severních Čech a Slezska (Ústí nad Labem a Ostrava) vykazují nejslabší poměr centra a zázemí ve výnosech daní z příjmu. Není zde výraznější rozdíl mezi výnosem daní z příjmu v okrese s krajským městem a ostatními okresy. Nízká dominance střediska je také opět v kraji Vysočina, kde postavení Jihlavy je nedostatečně významné i v jiných ukazatelích (více viz Hampl, 2005).

V rámci dominance krajských měst byla testována hypotéza o postavení Českých Budějovic a Jihočeského kraje:

- bude docházet k absolutnímu i relativnímu zlepšení v:
  - postavení Jihočeského kraje v rámci dalších krajů Česka; a
  - postavení Českobudějovického MR v rámci dalších metropolitních regionů.

Postavení Jihočeského kraje bylo diskutováno již v předchozích kapitolách. Jihočeský kraj se ve výnosech daní z příjmu i v počtu FOP řadí za na třetí místo za Hl. m. Praha a Středočeský kraj. Samotné postavení je tedy velmi dobré – dominance a skvělé postavení Prahy má v podstatě dosah daleko za hranice hlavního města (do Středočeského kraje), proto se Jihočeský kraj v podstatě řadí hned za hlavní centrum Česka.

Vývoj postavení Jihočeského kraje je velmi dobrý, ale ne nijak odlišný od ostatních krajů Česka. Ve výnosech z daní z příjmu FOP vzrostlo Česko mezi roky 2002 až 2005 o 21% bodů, zatímco Jihočeský kraj o 30% bodů. Ostatní kraje rostly srovnatelnou rychlostí jako Jihočeský kraj, pouze s dvěma výjimkami. Olomoucký kraj rostl výrazně rychleji – za stejné časové období vzrostl o 56% bodů. Zapříčiněno je to ale tím, že Olomoucký kraj ve výchozím roce vykazoval velmi nízké hodnoty, proto rozdíl mezi léty 2002 a 2005 je tak výrazný. Druhá výjimka je Hlavní město Praha, které jako jediný kraj nevykazovalo ve sledovaném období růst po celou dobu, proto rostlo podstatně pomaleji než ostatní kraje.

Pokud nepočítáme Prahu se zázemím, tak se Českobudějovický MR jako jediný dostává v posledním sledovaném roce nad hranici 3 tis. Kč na obyvatele. V relativním postavení je metropolitní region jižních Čech umístěn také hned za Prahou a i když se jeho relativní hodnota v roce 2005 snížila na 120 % průměru Česka, stále si udržel druhé místo.

Podle počtu FOP předbíhá Pražský MR Královehradecký, který se s svými 38 podnikateli na 1000 obyvatel je o 3 podnikatele za Pražským. Jihočeský je pak se 33 podnikateli na třetím místě. Podle počtu nově registrovaných je ale Jihočeský MR opět na druhém místě za Pražským se 4,8 nově registrovanými v daném roce na 1000 obyvatel (Pražský MR pro srovnání 5,4 podnikatelů na 1000 obyvatel).

Postavení Českobudějovického metropolitního regionu je velmi dobré a již od počátku sledovaného období je umísťovalo hned za Pražským. Nadále se ale jeho pozice zlepšuje pouze absolutně, stejně jako se zlepšuje podnikatelská aktivita v ostatních metropolitních regionech, okresech a krajích Česka. Relativní zlepšení metropolitního regionu jižních Čech ale potvrzeno být nemůže, protože relativně se pozice metropolitních regionů nemění.

5 Závěry

Regionální obraz v míře podnikatelské aktivity v Česku je poměrně stabilní. Na jedné straně stojí Hl. m. Praha se svou obrovskou atraktivitou pro podnikatele. Obzvláště ve výnosech daní z příjmu Praha koncentruje výrazný podíl z celkového objemu. V roce 2005 byl průměrný výnos těsně pod 2,6 tis. Kč na obyvatele, zatímco v Praze 6712 Kč. Nadprůměrné hodnoty jsou především v okresech Středočeského kraje, ale i v některých krajských centrech. Na opačné straně spektra se vyskytují okresy strukturálně postižené těžkým průmyslem v období socialistické industrializace. V severozápadních Čechách a ve Slezsku je pozorována nižší podnikatelská aktivita jak v registrovaném počtu FOP, tak především ve výnosech daní z příjmu FOP. Výrazně podprůměrné hodnoty v podnikání MSP je i v ekonomicky periferních oblastech.

Během sledovaného období docházelo na obou sledovaných úrovních k růstu podnikatelské aktivity. Od roku 1993, kdy byl sledován počet FOP, byla v následujících pěti letech zaznamenána výrazná dynamika růstu. Od roku 1998 následovalo stejně dlouhé období stagnace, v roce 2004 opět výrazně stoupl počet FOP. Výnosy daní z příjmu rostou poměrně stabilně – jsou ale sledovány pouze v letech 2002-2005, za která jsou k dispozici data.

Metropolitní regiony jako celek nekonztrují vyšší podíl FOP, ale koncentrují větší část výnosů daní z příjmu v porovnání s nemetropolitními. Dá se tedy říci, že MR jsou úspěšnějšími v podnikání FOP. Je důležité zdůraznit, že soubor metropolitních areálů je vnitřně výrazně diferenciován – je v něm jak velmi úspěšná Praha, tak i strukturálně postižené okresy zmíněné výše, proto v porovnání s nemetropolitními okresy není rozdíl tak výrazný. Pokud by se z analýzy strukturálně postižené MR vypustily, byla by hypotéza potvrzena i pro počet FOP.

V metropolitních regionech nedochází k rostoucí koncentraci ve sledovaném období, tedy druhá hypotéza byla vyvrácena. Většina metropolitních regionů ve sledovaném období významněji neměnila svou pozici, resp. podnikatelská aktivita (měřená počtem FOP i výnosy daní z příjmu FOP) rostla ve všech regionech stejně rychle. Výjimkou byl Pražský MR. Praha společně se svým úzkým zázemím ve sledovaném období rostla výrazně pomaleji než nemetropolitní regiony. Tento fakt potvrzuje, že v Česku převažuje v míře podnikatelské aktivity proces geografické difúze nad aglomeračními výhodami.

Periferní oblasti vykazovaly vyšší míru podnikatelské aktivity v porovnání s ostatními nemetropolitními okresy Česka. Tato hypotéza byla potvrzena na 99% hladině významnosti.

Poslední hypotéza tvrdila, že bude docházet k absolutnímu i relativnímu zlepšení v postavení Jihočeského kraje v rámci Česka a Českobudějovického MR v rámci ostatních metropolitních regionů. Jak Jihočeský kraj, tak i Českobudějovický MR od počátku sledovaného období byly ve velmi dobrém výchozím postavení. Toto postavení si dokázaly udržet, ale dynamičtěji svou podnikatelskou aktivitu nekonztrují, proto dochází sice k absolutnímu zlepšení, ale ne k relativnímu.

PŘÍLOHY

Příloha 1: Vymezení MSP

Malé a střední podnikání je vymezeno především podle dvou kritérií: počtu zaměstnanců a velikosti ekonomiky. Podle Ministerstva průmyslu a obchodu se za drobného, malého a středního podnikatele považuje podnikatel, pokud zaměstnává méně než 250 zaměstnanců a jehož aktiva/majetek nepřesahuje korunový ekvivalent 43 mil. € nebo má obrát/příjmy nepřesahující korunový ekvivalent 50 mil. €¹. Tato definice vychází z Nařízení Komise č. 70/2001 v platném znění, resp. z doporučení Komise 2003/361/ES ze dne 6. května 2003. Vymezení MSP v Zákoně o podpoře malého a středního podnikání č. 47/2002 odkazuje na předpisy Evropského společenství, resp. na výše zmíněné nařízení. Další vymezení malého a středního podnikání v Česku a Evropské unii viz Schováňková (2005).

Příloha 2: Fyzické osoby – podnikatelé

Za základě právních forem podnikání můžeme vymežit subjekty na právnické a fyzické osoby. Právnické osoby zahrnují obchodní společnosti, družstva, státní podniky, rozpočtové organizace a ostatní organizace. Fyzické osoby na rozdíl od právnických vykonávají svou činnost vlastním jménem a na vlastní účet. Jsou v nich zahrnuti živnostníci (podnikající na základě živnostenského zákona), samostatně hospodařící rolníci a svobodná povolání (podnikající podle zvláštních předpisů). Živnostníci mohou a nemusí být zapsáni v obchodním rejstříku. Do obchodního rejstříku se fyzické osoby zapisují vždy pokud:

- výše jejich výnosů nebo příjmů snížených o daň z přidané hodnoty, je-li součástí výnosů nebo příjmů, dosáhla nebo přesáhla za dvě po sobě bezprostředně následující účetní období v průměru částku sto dvacet milionů Kč, nebo
- provozuje živnost průmyslovým způsobem².

V obchodním rejstříku mohou být zapsáni i jiné FO, pokud tak stanoví zvláštní předpis. Ostatní FOP mohou o zápis do Obchodního rejstříku požádat, ale nemají to jako povinnost. FOP se mohou také dělit na dvě skupiny podle kritéria, jestli jsou zapsáni k platbě DPH v místě svého působení na příslušném Finančním úřadě či nikoli.

V této studii je pracováno s počtem FOP registrovaných k platbě DPH k 31.12. daného roku, dále s počtem nově registrovaných a deregistrovaných FOP během daného roku. Pracováno je jak s absolutními počty, tak i z váženými indikátory (počtem obyvatel k 31.12., celkovým počtem FOP). Dalším indikátorem popisujícím regionální variabilitu MSP v Česku je počet soukromých podnikatelů podnikajících podle živnostenského zákona k 31.12. daného roku. Jednak pracuji s celkovým počtem a jednak s fyzickými osobami zapsanými v obchodním rejstříku, kteří jsou podmnožinou celkového počtu soukromých podnikatelů. Obě dvě skupiny jsou relativizovány na 1000 obyvatel daného regionu.

1 Vymezení drobného, malého a středního podnikatele a postupů pro zařazování podnikatelů do jednotlivých kategorií, Ministerstvo průmyslu a obchodu.

2 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, § 34.

Příloha 3: Daně z příjmu FOP

Předmětem daně z příjmů fyzických osob jsou:

- příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky
- příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti
- příjmy z kapitálového majetku
- příjmy z pronájmu
- ostatní příjmy³

Jako indikátor používaný v této studii je objem výnosů daně z příjmu FOP v daném roce v absolutních číslech i přepočteno na 1 obyvatele (v Kč).

Příloha 4: FOP a výnosy daní z příjmu FOP řazené dle míry periferiality okresu

	Výnosy z DPFOP na obyv.				FOP registrovaní k platbě DP na 1000 obyvatel												
	2002	2003	2004	2005	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 skup
Jeseník	881	1138	978	1102	8	12	15	17	17	18	18	19	20	20	20	20	24
Třebíč	894	953	1058	1321	12	17	20	24	26	28	29	29	30	30	30	30	32
Bruntál	961	1148	1383	1469	10	15	18	21	23	24	25	25	26	26	26	25	27
Svitavy	1640	2226	2127	1866	9	13	17	19	21	23	23	24	24	25	25	25	27
Znojmo	1175	962	1196	1342	8	13	15	17	19	21	21	22	22	22	22	21	23
Hodonín	1087	1191	1254	1469	9	14	18	20	22	23	24	25	24	25	24	25	26
Louny	1479	1593	1654	1928	10	16	19	21	22	23	23	24	24	24	24	24	27
Břeclav	1096	1233	1413	1571	11	15	18	20	22	23	24	24	25	25	26	26	28
Šumperk	1381	1577	1792	2077	10	14	17	19	21	22	23	24	24	25	25	25	27
Žďár nad Sázavou	1852	2177	2386	2165	11	16	20	23	26	28	29	30	30	31	31	31	33
Přerov	1342	1306	1400	2337	10	14	17	20	22	23	24	25	25	25	25	25	26
Nový Jičín	1334	1348	1438	1593	8	13	16	18	20	22	22	23	23	23	23	22	25
Opava	1401	1636	1809	1970	11	16	20	23	25	27	27	28	27	27	27	26	28
Ostrava - město	1248	1481	1569	1738	9	13	16	17	19	20	20	20	21	21	20	20	22
Chrudim	1192	1101	1230	1460	11	16	20	23	25	26	28	29	30	30	30	30	32
Karviná	958	1053	1130	1064	6	9	10	11	12	13	13	13	14	14	14	14	15
Písek	2137	2571	2437	2861	12	19	22	24	26	28	28	29	30	30	31	31	34
Vsetín	1895	1899	2012	2284	10	15	18	21	23	24	25	26	27	27	27	27	29
Karlovy Vary	1881	1942	2379	2435	11	17	21	24	25	26	26	27	27	28	29	28	31
Jindřichův Hradec	1162	1291	1566	1707	11	16	19	22	23	25	25	26	26	27	27	27	29
Olomouc	1590	1885	2093	2348	10	15	19	22	24	27	28	28	29	29	29	28	30
Litoměřice	1277	1400	1624	1613	10	15	19	21	23	25	25	26	26	27	27	26	28
Ústí nad Orlicí	1593	1335	1827	2030	11	17	20	23	25	27	28	29	30	30	30	30	32
Prostějov	1342	1670	1606	2025	12	17	20	23	26	27	28	29	29	29	29	29	30
Kutná Hora	1340	1323	1407	1638	11	18	22	25	28	29	30	30	31	31	31	31	33
Chomutov	1069	1191	1358	1619	8	12	14	17	18	19	19	19	19	19	19	19	21
Klatovy	1441	1364	1677	1978	10	16	19	22	25	26	27	29	29	30	31	31	33
Prachovice	1268	1361	1738	1783	10	17	21	24	27	29	30	32	32	33	33	33	34
Jičín	1262	1341	1505	2036	13	19	23	26	28	30	31	33	33	33	33	32	34
Most	1046	952	1100	1214	7	12	14	15	17	17	17	17	17	17	17	17	19
Sokolov	1204	1279	1401	1452	8	11	13	15	17	18	18	19	19	19	19	18	20
Tachov	1044	1008	1629	1650	9	13	15	16	18	18	19	19	20	21	21	21	22
Kroměříž	1118	1155	1339	1557	10	15	18	21	23	24	25	26	26	26	26	25	28
Semily	1961	2347	2437	2781	13	19	24	28	30	32	33	34	35	36	36	36	39
Zlín	1959	2026	2281	2464	13	20	24	27	28	29	30	30	30	30	29	29	31
Brno - město	2354	2414	2618	2988	10	16	21	24	27	29	30	30	31	31	30	31	32
Pelhřimov	1601	1505	1834	1877	11	15	18	22	24	26	28	28	29	30	30	30	32
Havlíčkův Brod	1307	1169	1501	1871	10	15	18	20	23	25	27	28	29	30	30	30	32
Český Krumlov	1393	1646	1882	2398	9	14	17	19	21	22	22	23	24	24	25	25	27
Děčín	1226	1411	1615	1731	9	14	16	18	20	20	21	21	21	22	22	22	25
Tábor	1698	1795	1747	1890	11	17	21	24	27	29	29	31	31	32	32	32	35
Strakonice	1547	1644	1931	2017	11	16	20	23	25	27	28	29	29	30	30	30	32
Příbram	1345	1591	2091	1967	11	18	21	24	26	27	28	29	30	31	31	31	33
Rychnov nad Kněž.	1527	1092	1274	1369	13	19	23	26	28	29	30	31	32	32	32	31	33
Frydek - Místek	1195	1313	1487	1589	8	12	14	16	18	19	20	20	21	21	21	21	23
Vyškov	1274	1241	1306	1618	10	14	18	21	23	24	25	26	26	26	27	26	28
Česká Lípa	1632	1536	1596	1707	9	15	18	20	21	22	22	23	23	23	23	22	24

3 Zákonník č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 3.

Příloha 4: (pokračování)

	Výnosy z DPFOP na obyv.				FOP registrovaní k platbě DP na 1000 obyvatel												skup
	2002	2003	2004	2005	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	
Domažlice	1255	1224	1557	2066	9	13	16	18	20	22	22	23	23	24	24	24	27
Uherské Hradiště	1394	1607	1830	1813	9	14	18	20	23	25	26	26	27	26	27	27	28
Náchod	1622	1647	1722	1968	14	20	23	26	28	29	30	31	32	32	32	31	33
Trutnov	1326	1311	1626	1797	9	13	15	17	17	18	18	17	17	17	17	17	19
Teplice	1535	1587	1732	1914	9	13	16	17	19	19	20	20	21	21	21	21	23
Ústí nad Labem	1234	1424	1454	1627	9	14	17	19	21	21	22	22	22	22	22	23	25
Blansko	1488	1529	1570	1633	10	15	18	21	23	25	26	26	27	27	27	27	28
Pízeň - město	2350	2261	2808	2895	11	16	21	24	26	28	29	30	30	31	31	30	32
Hradec Králové	2103	1937	2478	2641	14	21	25	29	31	33	34	35	36	36	37	37	38
Jihlava	1407	1579	1762	1991	9	14	17	20	22	24	24	25	25	26	27	27	28
Rakovník	1223	1623	1685	2106	11	16	20	24	26	27	28	29	30	31	31	31	32
Nymburk	1802	1835	2119	2717	12	19	23	26	29	31	32	33	33	33	33	32	34
Kolín	1346	1593	1951	2329	12	18	22	25	27	29	30	31	32	33	33	33	34
Kladno	1951	1687	1975	2071	9	14	17	20	22	23	24	25	26	26	26	26	28
Benešov	1613	1567	1664	2020	11	17	20	24	27	29	30	31	31	32	33	33	35
Rokycany	1575	1820	2122	2392	13	18	22	25	28	31	32	32	33	34	34	34	35
Pízeň - jih	1242	1331	1586	1681	9	14	17	21	23	24	26	27	28	28	28	27	28
Pízeň - sever	1544	1543	1576	1698	10	14	18	21	23	25	26	27	28	28	28	27	29
Mělník	1708	1720	2153	2218	12	18	23	25	27	29	30	31	32	32	33	32	34
Liberec	1959	1991	2233	2505	11	17	21	24	26	27	28	28	28	28	28	28	29
Pardubice	1857	1720	1903	2225	13	18	21	24	27	28	29	29	30	30	30	30	32
Brno - venkov	1170	1260	1543	1728	9	13	18	21	24	26	27	28	28	28	28	27	29
Cheb	1880	1720	1938	2376	8	13	16	18	20	22	22	23	23	24	24	24	26
Jablonec n. Nisou	2423	2312	2154	2157	13	20	24	27	30	32	33	34	34	34	34	34	36
České Budějovice	2481	2776	2995	3053	12	18	22	25	28	29	30	30	31	31	31	31	33
Mladá Boleslav	2836	2728	2686	3136	12	17	21	24	27	29	29	29	29	29	29	28	29
Beroun	1684	1976	2096	2167	13	18	22	25	28	30	30	31	31	32	33	32	34
Praha - východ	2933	3207	3945	3896	15	22	27	31	34	36	36	37	38	38	38	37	38
Praha - západ	4690	5197	5200	5713	17	25	31	34	37	38	39	39	39	39	39	38	41
Praha	6489	6059	6168	6712	11	17	21	24	26	28	29	30	31	32	32	32	35

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Zdroje dat

Okresy ČR v roce 2003, ČSÚ, 2004.

Okresy ČR v roce 2005, ČSÚ, 2006.

Pohyb obyvatelstva 2003, ČSÚ, 2004.

Pohyb obyvatelstva 2004, ČSÚ, 2005.

Pohyb obyvatelstva 2005, ČSÚ, 2006.

Sčítání lidu, domů a bytů, tab.79, Ekonomicky aktivní podle odvětví ekonomické činnosti v krajích a okresech, ČSÚ, 2003.

Literatura

Antonelli, C., Calderini, M. (1999): The Dynamics of Localized Technological Change. In *Gambardelli, A., Malerba, F. (1999): The Organization of Economic Innovation in Europe Cambridge*. Cambridge University Press, s. 158–176.

Baas, T., Schrooten, M. (2006): Relationship Banking and SMEs: A Theoretical Analysis. In *Small Business Economics*, Vol. 27, s. 127–137.

Beran, V., Frková, J. (2003): The Role of SMEs in the Regional Development of the Czech Republic. In *Regional Economic Growth, SMEs and the Wider Europe*. Ashgate, London, 2003.

Birch, D. L. (1979): The Job Generation Process. Cambridge University Press, Cambridge, 1979.

Birch, D. L. (1989): Change, Innovation and Job Creation. In *Journal of Labour Research*, Vol. 10, No. 1, 1989.

Blažek, J. (1996): Meziregionální rozdíly v České republice v transformačním období. In *Geografie – Sborník ČGS, č. 4, 1996, s. 265-277*.

Blažek, J., Csank, P. (2007): Nová fáze regionálního rozvoje v ČR?

Blažek, J., Uhlíř, D. (2002): Teorie regionálního rozvoje. Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, Praha, 2002.

Brixy, U., Kohaut, S. (1999): Employment Growth Determinants in New Firms in Eastern Germany. In *Small Business Economics*, Vol. 13, s. 155-170.

Eraydin, A. (2003): Dynamics and Agents of Regional Growth: The Performance of SME Clusters in Europe. In *Regional Economic Growth, SMEs and the Wider Europe*. Ashgate, London, 2003.

Gorzela, G. (1996): The Regional Dimension of Transformation in Central Europe. Jessica Kingsley Publishers, London, England.

Hampl, M. a kolektiv (1996): Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta.

Hampl, M. (2005): Geografická organizace společnosti v České republice: Transformační procesy a jejich obecný kontext. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.

Havlíček, T., Chromý, P., Jančák, V., Marada, M. (2005): Vybrané teoreticko-metodologické aspekty a trendy geografického výzkumu periferních oblastí. In M. Novotná (2005): Problémy periferních oblastí. KSGRR PřF UK, Praha, s. 6–24.

Julien, P. (1995): New Technologies and Technological Information in Small Business. In *Journal of Business Venturing*. Vol. 10, s. 459-475.

Malecki, E. J., Poehling, R. M. (1999): Extroverts and Introverts: Small Manufacturers and their Information Sources. In *Entrepreneurship & Regional Development*, Vol. 11, s. 247-268.

Národní rozvojový plán ČR 2007-2013. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha, 2006.

O'Dwyer, C. (2006): Reforming Regional Governance in East Central Europe: Europeanization or Domestic Politics as Usual? In *East European Politics and Societies*, 5; vol. 20, No. 2, s. 219-253.

Reynolds, P. D. (1997): Who Starts New Firms? Preliminary Explorations of Firms-In-Gestation. In *Small Business Economics*, Vol. 9, s. 449-462.

Schovanková, S. (2005): Analýza vybraných indikátorů malého a středního podnikání v ČR. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.

Statistické údaje o malých a středních podnikatelích v ČR, Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, Praha, 2006a.

Storey, D. J. (1987): The Economics of Smaller Businesses: Some Implications for Regional Economic Development. In Storey, D., Keasey, K., Watson, R., Wýnarczyk, P. (1987): *The Performance of Small Firms (Profits, Jobs and Failures)*. Croom Helm, London, 1987.

Storey, D. J. (1995): The Financing of New and Small Enterprises in OECD Countries. Paper given at OECD, Paris, 20 November.

Zákon 47/2002 Sb. (viz <http://www.mpo.cz/dokument6172.html>).

Zpráva o vývoji malého a středního podnikání a jeho podpoře v roce 2005, Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, Praha, 2006b.